

“Ким би ви не були, будьте кращими!”

сентенція XIX століття

Мета

Методологічний Бюлетень видається Міністерством Фінансів України на регулярній основі з січня 2025 р. та містить інформацію щодо національних та світових тенденцій у сфері протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (ПВК/ФТ/ФР). Розроблено для суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ), регуляторів та правоохоронних органів.

Містить актуальні дані про нові методи та схеми ВК і ФТ, що дозволяє СПФМ адаптувати свої процедури моніторингу та контролю.

Для регуляторів та правоохоронних органів є інструментом для розробки ефективних стратегій боротьби з ВК, включаючи навчання та координацію дій між різними установами для забезпечення належної співпраці та обміну інформацією.

Звіти міжнародних організацій та окремих юрисдикцій

Інституційна архітектура наднаціонального нагляду: проєкт Імплементаційних технічних стандартів (ITS) AMLA щодо співпраці в рамках прямого нагляду¹

Впровадження єдиної системи нагляду у сфері протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму на рівні Європейського Союзу переходить у фазу практичної операціоналізації. Ключовим елементом цієї трансформації є діяльність новоствореного Органу з протидії відмиванню коштів (AMLA), який у грудні 2025 року розпочав публічні консультації щодо проєкту

Імплементаційних технічних стандартів (ITS) на виконання статті 15(3) Регламенту (ЄС) 2024/1620 (AMLA). Цей документ є фундаментальним для розуміння того, як саме функціонуватиме механізм прямого нагляду за фінансовими установами, що мають системне значення або високий рівень ризику, та яким чином будуватиметься взаємодія між Франкфуртом (штаб-квартирою AMLA) та національними компетентними органами (NCA).

¹ https://www.aml.europa.eu/document/download/b3ad5ac1-ee9f-4763-bac8-010908ec4559_en?filename=PC%20paper_0.pdf

Представлений для консультацій документ розкриває процедурну механіку, яка раніше була окреслена лише рамковими нормами Регламенту. Важливість цього документу полягає в тому, що він перетворює політичну декларацію про "єдиний нагляд" у набір чітких адміністративних алгоритмів, обов'язкових до виконання. Документ структуровано навколо п'яти критичних осей взаємодії, кожна з яких спрямована на усунення фрагментації наглядового поля ЄС: умови надання допомоги національними регуляторами, процес періодичної оцінки для відбору піднаглядних суб'єктів, прийняття рішень про відбір, процедури передачі наглядових повноважень та, що найважливіше, принципи формування та функціонування Спільних наглядових груп (Joint Supervisory Teams — JSTs).

1. Методологія відбору та оцінки ризиків: перехід до динамічного моніторингу

Центральним елементом нової архітектури є відмова від статичного списку піднаглядних суб'єктів на користь динамічної моделі, що базується на періодичній переоцінці ризиків. Проект ITS деталізує процес, описаний у статті 12 AMLAR, щодо ідентифікації кредитних та фінансових установ, які підпадатимуть під прямий нагляд AMLA.

Відбір базується на двох фундаментальних критеріях: транскордонна активність (операції у щонайменше семи державах-членах для кредитних установ або десяти для інших фінансових установ) та профіль залишкового ризику. Проте, аналіз проекту стандартів вказує на значно глибший підхід: AMLA не просто агрегує дані національних регуляторів, а впроваджує власну методологію оцінки, яка дозволяє нівелювати розбіжності у національних підходах до визначення ризиків.

Процес періодичної оцінки передбачає створення захищених каналів передачі даних, через які національні регулятори зобов'язані передавати масиви інформації про свої піднаглядні установи. Це включає не лише кількісні показники (обсяги транзакцій, кількість клієнтів-нерезидентів), але й якісні характеристики внутрішніх систем контролю. Критично важливим є те, що ITS встановлює жорсткі часові рамки та формати даних, що унеможливорює "приховування" проблемних банків національними регуляторами через бюрократичні зволікання або надання неповних даних.

Методологія класифікації ризику передбачає присвоєння установам категорій (низький, середній, суттєвий, високий) на основі інтегральної оцінки притаманного ризику та якості управління ним. Це створює уніфіковану "матрицю ризиків" для всього ЄС, де банк у Португалії та банк у Естонії оцінюються за ідентичною шкалою. Такий підхід є революційним для AML-сфери, яка історично страждала від регуляторного арбітражу, коли установи обирали юрисдикції з найбільш поблажливим режимом нагляду.

2. Спільні наглядові групи (JSTs): операційне ядро системи

Найбільш інноваційним та водночас складним елементом, описаним у проекті ITS, є створення Спільних наглядових груп. Ця модель, запозичена з практики Єдиного наглядового механізму (SSM) ЄЦБ, передбачає створення змішаних команд, до складу яких входять співробітники AMLA (які виконують координаційну та керівну роль) та інспектори національних наглядових органів.

Проект стандартів детально регулює склад та функціонування JSTs, вирішуючи ключову проблему попередніх років — брак ресурсів та експертизи на місцях. AMLA призначає координатора JST, який несе персональну відповідальність за наглядовий план щодо конкретної установи. Національні органи, у свою чергу, зобов'язані делегувати в JST співробітників з відповідним рівнем кваліфікації та доступом до локальних даних.

Цей механізм має подвійну мету. По-перше, він забезпечує AMLA необхідним кадровим ресурсом та знанням національної специфіки (мови, законодавчих нюансів), без чого ефективний нагляд неможливий. По-друге, це інструмент гармонізації наглядової культури:

працюючи пліч-о-пліч з колегами з AMLA та інших країн, національні інспектори переймають єдині стандарти та методики, що поступово вирівнює якість нагляду по всьому Союзу.

Важливою деталлю ITS є положення про те, що AMLA має право вимагати заміни членів JST від національного регулятора, якщо їхня кваліфікація або рівень залученості не відповідають потребам нагляду. Це надає AMLA реальні важелі впливу на кадрову політику національних органів у розрізі конкретних наглядових кейсів, фактично вводячи елементи екстериторіального управління персоналом.

3. Передача повноважень та безперервність нагляду

Одним із найбільших ризиків при переході від національного до наднаціонального нагляду є втрата інституційної пам'яті та розрив у наглядовому циклі. Проект ITS приділяє значну увагу процедурі "handover" (передачі справ). Встановлюється обов'язок національного регулятора передати AMLA всю історію нагляду за останні роки, включаючи звіти про перевірки, плани виправлення недоліків, інформацію про накладені санкції та відкриті розслідування.

Документ регламентує не лише фізичну передачу файлів, але й проведення спільних нарад для обговорення "тіньових" аспектів — неформальних спостережень, підозр та контексту, який може бути не зафіксований у формальних звітах. Це критично важливо для забезпечення того, щоб установа, переходячи під прямий нагляд, не отримала "чистий аркуш", а продовжувала перебувати під тиском щодо усунення виявлених раніше проблем.

4. Цифровізація та безпека даних

В епоху цифрових фінансів ефективність нагляду прямо залежить від якості IT-інфраструктури. ITS встановлює вимоги до використання централізованої бази даних AMLA для обміну інформацією. Це означає, що національні регулятори будуть змушені адаптувати свої внутрішні системи для автоматизованого експорту даних у формати AMLA. Такий підхід мінімізує людський фактор та ризики маніпуляції даними на етапі звітування.

Безпека обміну інформацією є наріжним каменем, оскільки JSTs працюватимуть з даними, що становлять банківську таємницю, та

Висновки:

- **Зміна парадигми суверенітету:** Проект ITS до статті 15(3) AMLAR юридично оформлює часткову відмову країн-членів ЄС від суверенітету у сфері фінансового нагляду. Створення JSTs та право AMLA втручатися у кадрові питання цих груп свідчить про побудову жорсткої вертикалі, де національні органи стають виконавчим інструментом наднаціональної волі у сегменті високоризикових установ.
- **Операційна сумісність як головний виклик:** Успіх реформи залежатиме не від якості написаних норм, а від технічної та ментальної здатності тисяч інспекторів з 27 країн працювати як єдиний організм. Найбільшим ризиком є не юридичний, а операційний розрив між високими стандартами AMLA та реальністю на місцях у деяких юрисдикціях.
- **Сигнал для ринку:** Для транснаціональних фінансових груп впровадження цих стандартів означає кінець епохи регуляторного арбітражу. Вони більше не зможуть використовувати розбіжності у практиках різних регуляторів. Натомість їм доведеться зіткнутися з уніфікованим, більш жорстким та технічно оснащеним наглядачем, який бачить картину в цілому, а не фрагментарно.
- **Орієнтир для України:** Для України як кандидата в члени ЄС цей документ є "дорожньою картою" майбутніх реформ. Українська система фінансового моніторингу має вже зараз проектуватися з урахуванням необхідності майбутньої інтеграції в JSTs, що вимагає відповідної підготовки персоналу (мовна, методологічна) та сумісності IT-систем.

інформацією фінансової розвідки. Стандарти передбачають використання захищених каналів зв'язку та суворих протоколів доступу, що ставить високі вимоги до технічного оснащення національних органів, особливо у країнах з менш розвиненою цифровою інфраструктурою.

"Кримінальний колоніалізм": Системна експансія європейської організованої злочинності в Африці²

У грудні 2025 року проєкт ENACT Africa (фінансований ЄС) опублікував резонансне дослідження. Автори звіту, Марк Шоу та Алекс Гудвін, пропонують фундаментально нову теоретичну рамку для розуміння транснаціональної злочинності, вводячи поняття "кримінального колоніалізму". Цей термін описує модель, за якої сучасні європейські злочинні синдикати відтворюють історичні патерни колоніальної експлуатації, використовуючи африканський континент як ресурсну базу, логістичний хаб та безпечну гавань, підриваючи при цьому державний суверенітет та інституційну спроможність країн регіону.

Теоретична рамка: від транзиту до окупації

Традиційно роль Африки у глобальній злочинності розглядалася крізь призму транзиту (зокрема, "кокаїнового шосе" з Латинської Америки до Європи). Однак звіт Enact Africa стверджує, що ця парадигма застаріла. Європейські злочинні групи — насамперед італійська мафія (Ндрангета, Каморра), балканські картелі та східноєвропейські угруповання — перейшли від ситуативних транзитних операцій до стратегічного закріплення на континенті.

Концепція "кримінального колоніалізму" базується на кількох ключових характеристиках:

- **Екстрактивна економіка:** Як і колоніальні адміністрації минулого, злочинні синдикати викачують ресурси з континенту. Це стосується не лише природних багатств (золото, алмази, деревина), але й прибутків від нелегальних ринків, які акумулюються в офшорних юрисдикціях або інвестуються в Європі, залишаючи в Африці лише соціальні та політичні збитки (корупція, насильство, залежність).
- **Використання колоніальної інфраструктури:** Злочинні мережі часто накладаються на історичні торговельні шляхи, мовні зони та фінансові зв'язки, встановлені в колоніальну епоху (наприклад, португальські зв'язки в Лузофонії або французькі мережі "Франсафрик" у Сахелі). Це дозволяє їм ефективно оперувати в знайомому інституційному середовищі.
- **Асиметричні партнерства:** Відносини між європейськими синдикатами та місцевими африканськими групами є ієрархічними. Європейці контролюють найбільш прибуткові етапи ланцюга вартості (міжнародна логістика, фінансування, оптовий збут у Європі), тоді як місцеві групи виконують ризиковані низові функції (транспортування, охорона, роздрібний збут), несучи основний тягар правоохоронного тиску та фізичного насильства.

Ключові актори та їхні стратегії

² <https://enact-africa.s3.amazonaws.com/uploads/pages/1766084263248-research-paper-57-fr.pdf>

Звіт детально аналізує діяльність конкретних європейських груп, які стали архітекторами цієї нової форми колоніалізму:

1. **Італійські мафіозні клани (Ндрангета):** Використовують Африку не лише для трафіку, але і як "безпечну гавань" (safe haven) для переховування від правосуддя. Корумпуючи місцеві еліти та інвестуючи в легальний бізнес (будівництво, туризм, сфера послуг), вони створюють анклав недоторканності. Їхня присутність особливо помітна в Південній та Західній Африці, де вони інтегруються в місцеві еліти.
2. **Балканські картелі:** За останнє десятиліття ці групи стали домінуючими гравцями у трансатлантичній торгівлі кокаїном. Вони діють за моделлю "поліфункціональних логістичних операторів", скуповуючи судна, контролюючи екіпажі та корумпуючи портову інфраструктуру в Західній Африці. Їхня особливість — висока мобільність,

технологічна оснащеність (використання зашифрованих комунікацій) та здатність швидко змінювати маршрути.

3. Східноєвропейські

угруповання: Активно залучені до нелегальної торгівлі зброєю та експлуатації природних ресурсів, часто в зонах конфліктів. Вони виступають постачальниками насильства та технологій для місцевих збройних формувань в обмін на доступ до ресурсів.

Вплив на державність: State Capture vs State Replacement

Автори роблять важливий висновок щодо природи впливу цих груп на африканські держави. На відміну від повстанських рухів, європейські злочинці не прагнуть *замінити* державу або повалити уряд. Натомість вони прагнуть до **захоплення держави (state capture)** — встановлення контролю над ключовими інституціями (поліція, митниця, суди, політичні партії) для забезпечення безперешкодної діяльності.

Це призводить до формування "тіньових суверенітетів", де формальна влада зберігається за урядом, але реальний контроль над окремими територіями (портами, прикордонними зонами) або секторами економіки належить транснаціональним кримінальним альянсам. Така ситуація підриває

Висновки:

- **Зміна вектора відповідальності:** Європейські країни повинні визнати свою частку відповідальності за криміналізацію африканського континенту. Боротьба з "кримінальним колоніалізмом" вимагає не лише допомоги Африці, а й жорсткої зачистки власних кримінальних мереж, які експортують корупцію та насильство. Правоохоронні органи ЄС повинні розслідувати діяльність своїх громадян в Африці з тією ж ретельністю, що й злочини, скоєні на території Європи.
- **Геополітична загроза:** Діяльність європейських ОЗГ в Африці слід розглядати не як кримінальну проблему, а як загрозу міжнародній безпеці. Слабкі, корумповані держави стають вразливими не лише для наркотрафіку, але й для тероризму, нелегальної міграції та зовнішнього політичного втручання.
- **Необхідність фінансового тиску:** Ключ до руйнування цих схем лежить у площині фінансової розвідки. Необхідно зосередитися на відстеженні потоків капіталу, що виводяться з Африки до Європи та офшорних зон, застосовуючи механізми unexplained wealth orders (ордери на багатство нез'ясованого походження) до активів, набутих в результаті "кримінального колоніалізму".
- **Нова парадигма співпраці:** Міжнародне співтовариство має перейти від технічної допомоги до спільного політичного та оперативного реагування, яке включає санкційні механізми проти корумпованих еліт та транснаціональні розслідування, що ігнорують кордони так само ефективно, як це роблять злочинці.

демократичний розвиток, оскільки політичні еліти стають підзвітними не виборцям, а кримінальним спонсорам.

Провал стратегії "розбудови спроможності"

Звіт критично оцінює ефективність традиційних програм міжнародної допомоги, спрямованих на "розбудову спроможності" (capacity building) африканських правоохоронних органів. Автори стверджують, що надання обладнання та тренінгів є малоефективним, якщо не викорінюється фундаментальна проблема — зовнішній попит на нелегальні товари та здатність європейських злочинців корумпувати системи зсередини. Більше того, в умовах захопленої держави зміцнення силових структур може призводити лише до посилення репресивного апарату, який використовується для захисту кримінальних інтересів, а не боротьби з ними.

Європейський режим проспектів цінних паперів: стан, концентрація та ефективність³

Звіт є масштабним аналітичним дослідженням, яке комплексно відображає стан, структуру та еволюцію режиму проспектів цінних паперів у Європейському економічному просторі впродовж 2024 року. Документ підготовлений у межах мандата Європейського органу з цінних паперів та ринків щодо моніторингу ринкових тенденцій і ризиків та виконує функцію аналітичної основи для регуляторної конвергенції, наглядової політики й оцінки стійкості ринків капіталу ЄС. Його емпіричною базою слугують дані Реєстру проспектів ESMA, який акумулює інформацію, що надходить від національних компетентних органів держав Європейського економічного простору (ЄЕП), і охоплює як власне проспекти, так і пов'язані з ними документи та характеристики випущених цінних паперів

У звіті зафіксовано, що у 2024 році кількість схвалених проспектів зросла до 2 441, що означає помірне відновлення після кількох років скорочення. Водночас ESMA послідовно наголошує, що це зростання не змінює довгострокової структурної тенденції, відповідно до якої активність у сфері проспектів залишається суттєво нижчою за докризові рівні середини 2000-х років. Таким чином, документ інтерпретує поточну динаміку не як початок нового циклу активного розвитку ринків капіталу, а радше як тимчасове коливання в умовах загальної макроекономічної та фінансової невизначеності.

Важливою наскрізною темою звіту є концентрація. Вона проявляється як на рівні юрисдикцій схвалення проспектів, так і на рівні емітентів та обсягів фінансування. Основна частина проспектів у 2024 році була схвалена в обмеженій кількості держав-членів, зокрема в Люксембурзі, Ірландії, Швеції, Німеччині та Франції. ESMA підкреслює, що така географічна концентрація є відображенням ролі окремих країн як транскордонних фінансових хабів, які обслуговують міжнародні боргові програми та структуровані випуски, а не лише внутрішні потреби національних економік. Аналогічна концентрація спостерігається і з точки зору вартості пропозицій, де ті самі юрисдикції акумулюють переважну частку загального обсягу коштів, заявлених у проспектах.

³ https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/2025-12/ESMA50-801628861-4422_ESMA_Market_Report_-_EU_prospectuses_2025.pdf

Структурний аналіз типів інструментів, що охоплюються проспектами, є одним із центральних аналітичних блоків звіту. Дані переконливо демонструють, що ринки капіталу ЄС залишаються переважно боргово-орієнтованими. Переважна більшість проспектів стосується неакціонерних цінних паперів, тоді як акціонерні інструменти відіграють значно меншу роль, а змішані випуски залишаються винятком. Така сама картина простежується і у вартісному вимірі: майже весь обсяг фінансування, охоплений проспектами, припадає на боргові інструменти. ESMA трактує це як системну характеристику європейської моделі фінансування, у якій публічні ринки акцій не виконують ролі масового каналу залучення капіталу, особливо для малих і середніх компаній.

Окрему увагу у звіті приділено формам і структурі самих проспектів. Для акціонерних випусків майже універсальним є використання єдиного документа, тоді як у сегменті неакціонерних інструментів домінують базові проспекти з подальшим випуском великої кількості документів остаточних умов. Саме цей механізм зумовлює формування надзвичайно великого масиву документації: у 2024 році було зареєстровано понад шість мільйонів остаточних умов, причому переважна частина цього обсягу припадає на деривативні та структуровані продукти. ESMA підкреслює, що така практика створює якісно нові виклики для нагляду, оскільки формальне розкриття інформації у вигляді мільйонів документів не обов'язково трансформується у реальну прозорість і зрозумілість ринку для регуляторів та інвесторів.

Звіт детально аналізує функціонування спрощених режимів, передбачених Регламентом про проспекти, зокрема режиму для вторинних розміщень та інституту універсального реєстраційного документа. Хоча використання спрощеного режиму для вторинних випусків дещо зросло, воно залишається фрагментованим і значною мірою залежить від національної практики окремих держав-членів. Аналогічно, універсальні реєстраційні документи фактично зосереджені в кількох країнах і не стали загальноєвропейським стандартом для частих емітентів. ESMA інтерпретує це як прояв розриву між формально уніфікованим правовим режимом і реальною регуляторною та ринковою поведінкою, що обмежує ефективність цих інструментів на рівні Союзу.

Особливий аналітичний акцент зроблено на режимі EU Growth Prospectus, який замислювався як ключовий інструмент полегшення

Висновки:

- **Ринок проспектів ЄС залишається переважно боргово-орієнтованим, що визначає структурний характер функціонування ринків капіталу.** Домінування неакціонерних інструментів і концентрація вартості розміщень у боргових паперах обмежують роль акціонерного фінансування та формують специфічні наглядові й регуляторні пріоритети.
- **Спрощені режими проспектів застосовуються нерівномірно між державами-членами, що знижує практичну конвергенцію регулювання.** Різниця у використанні вторинних проспектів і універсальних реєстраційних документів свідчить про розрив між формально уніфікованими правилами та реальною регуляторною практикою.
- **EU Growth Prospectus має обмежений системний вплив на участь МСП у публічних ринках капіталу.** Висока географічна концентрація та слабкий вплив на IPO підтверджують, що зменшення обсягу розкриття без зниження ризиків виходу на ринок не є достатнім стимулом.
- **Масове використання базових проспектів і остаточних умов ускладнює прозорість і ефективний нагляд.** Великий обсяг пов'язаних документів, особливо щодо деривативів, потребує переходу до машинозчитуваного розкриття та посилення аналітичних інструментів нагляду.

доступу малих і середніх підприємств до публічних ринків капіталу. Дані за 2024 рік свідчать, що цей режим залишається стабільним, але нішевим, з високою географічною концентрацією та обмеженим впливом на кількість первинних публічних розміщень. ESMA, посилаючись на академічні дослідження, підкреслює, що зменшення обсягу розкриття інформації саме по собі не усуває ключові бар'єри для виходу малих та середніх підприємств (МСП) на біржу, зокрема ризики, невизначеність та витрати, пов'язані з первинним публічним розміщенням (IPO). У результаті EU Growth Prospectus не став каталізатором структурних змін у сегменті акціонерного фінансування.

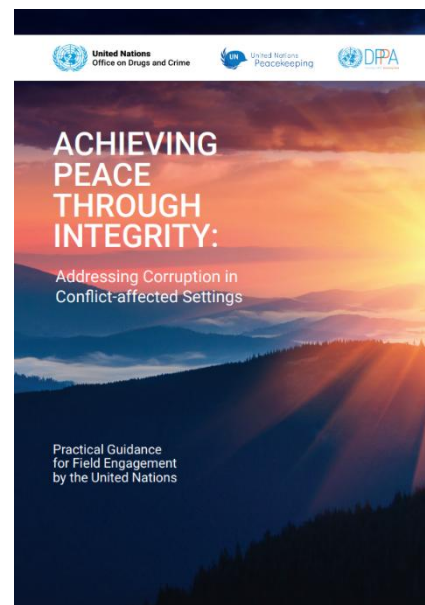
Новим і важливим елементом звіту є огляд звільнених документів, запроваджених у межах Listing Act. Дані за 2024 рік демонструють вкрай обмежене використання цих інструментів, що свідчить про початкову стадію їх імплементації та про обережність ринку у застосуванні нових форм розкриття. У цьому контексті ESMA наголошує на стратегічному значенні подальшої цифровізації розкриття інформації та розвитку Європейської єдиної точки доступу, яка має забезпечити машинозчитуваність, порівнюваність і аналітичну придатність даних.

У підсумку звіт формує цілісне та багатовимірне бачення ринку проспектів ЄС як стабільного, але структурно інерційного середовища, у якому домінує боргове фінансування, регуляторні спрощення не призводять до глибоких поведінкових змін, а зростання обсягів і складності розкриття інформації дедалі більше вимагає переходу від формального, документно-орієнтованого підходу до цифрових, аналітично орієнтованих моделей нагляду та регулювання.

Корупція як системна загроза державності ⁴

Документ є концептуально й практично орієнтованим керівництвом ООН, яке переосмислює роль протидії корупції як одного з ключових інструментів забезпечення сталого миру та безпеки в умовах збройних конфліктів і постконфліктних трансформацій. Його вихідна теза полягає в тому, що корупція в конфліктно-уражених середовищах не є другорядною проблемою врядування, а виступає системним драйвером нестабільності, який підриває легітимність державних інституцій, руйнує соціальний контракт між владою і суспільством, посилює нерівність та безпосередньо сприяє відновленню насильства. У документі чітко простежується логіка, відповідно до якої корупція і конфлікт перебувають у взаємопідсилюючому циклі: корупція може бути тригером конфлікту, конфлікт створює сприятливі умови для розквіту корупції, а після формального припинення бойових дій саме корупційні практики часто стають ключовою перешкодою для відновлення та примирення

Автори документа детально розкривають, яким чином у конфліктних і постконфліктних умовах корупція вбудовується в політичну економію влади. Мирні процеси, домовленості про розподіл влади, створення перехідних урядів або реформування сектору безпеки нерідко відбуваються в середовищі, де доступ до державних ресурсів, бюджетів, природних багатств чи міжнародної допомоги стає предметом торгу між колишніми воюючими сторонами. У таких умовах

толерування корупції часто розглядається як «ціна стабільності», проте документ переконливо демонструє, що така логіка є хибною в середньо- та довгостроковій перспективі, оскільки вона закріплює владу корумпованих еліт, консервує нерівність і створює передумови для повторної ескалації насильства.

Особливу увагу приділено поясненню, чому традиційні, фрагментарні та реактивні підходи до протидії корупції в місіях ООН не дають сталого ефекту. Історично антикорупційні заходи часто запускалися у відповідь на гучні скандали або політичний тиск, не будучи інтегрованими в загальну логіку мандату миротворчих, політичних чи миробудівних операцій. Документ пропонує зміну цієї парадигми шляхом системного застосування «антикорупційної призми» до всіх аспектів залучення ООН – від політичного аналізу й медіації до реформування сектору безпеки, управління публічними фінансами, відновлення правосуддя та підтримки місцевого врядування. Такий підхід передбачає, що корупційні ризики мають ідентифікуватися й оцінюватися нарівні з безпековими та політичними ризиками, а рішення щодо втручання повинні ухвалюватися з урахуванням як потенційних вигод, так і можливих негативних наслідків.

Документ детально аналізує вразливості до корупції, характерні саме для конфліктно-уражених середовищ. Показано, що населення в таких умовах є особливо вразливим до корупційних практик через руйнування інституцій, бідність, переміщення, залежність від гуманітарної допомоги та обмежений доступ до механізмів захисту прав. Корупція непропорційно сильно б'є по жінках, дітях та інших маргіналізованих групах, які значно більше залежать від публічних послуг і мають менше можливостей обійти корумповані системи. Окремо розкривається деструктивна роль корупції в секторі безпеки, де вона підриває дисципліну, боєздатність і довіру до армії та поліції, а також у публічних фінансах і закупівлях, особливо в умовах надзвичайних ситуацій, коли процедури спрощуються і контроль послаблюється.

Висновки:

- **Антикорупційна складова має бути інтегрована в мандати та операційне планування ООН з самого початку**, а не розглядатися як другорядний або відкладений елемент миротворчих і миробудівних процесів.
- **Пріоритет слід надавати найбільш дестабілізуючим формам корупції** (безпековий сектор, публічні фінанси, закупівлі, правосуддя), зосереджуючись на досяжних, видимих результатах, які зміцнюють довіру населення.
- **Ефективні антикорупційні дії в умовах конфлікту можливі лише за поєднання політичного діалогу та технічної допомоги**, з чітким дотриманням принципу «не нашкодь» і міжнародних стандартів (UNCAC, FATF, права людини).
- **Без широкого залучення суспільства та прозорості комунікації антикорупційні реформи не є стійкими**: місії ООН мають інвестувати у партнерства з громадянським суспільством, медіа та реформаторськими групами всередині державних інституцій.

Важливим елементом документа є глибокий аналіз ризиків як дій, так і бездіяльності ООН у сфері протидії корупції. З одного боку, ігнорування або заниження масштабів корупції може підірвати мирні процеси, сприяти радикалізації населення та поставити під сумнів легітимність міжнародної присутності. З іншого боку, непродумане або політично нечутливе втручання може бути використане місцевими акторами для переслідування опонентів, загострення внутрішніх протиріч чи порушення прав людини. Саме тому в документі неодноразово підкреслюється дотримання принципу «не нашкодь» та необхідність поєднання політичного діалогу високого рівня з технічною допомогою, заснованою на міжнародних стандартах.

Центральною нормативною опорою для всієї запропонованої моделі виступає Конвенція ООН проти корупції, яка розглядається як універсальний і легітимний інструмент для роботи навіть у найбільш складних контекстах.

Механізм огляду виконання Конвенції, стандарти у сфері криміналізації корупційних злочинів, превентивні заходи, управління конфліктом інтересів, прозорість публічних фінансів, захист викривачів, міжнародне співробітництво та повернення активів подаються як практичні точки входу для місій ООН. Додатково наголошується на важливості використання взаємодоповнюючих інструментів, зокрема оцінок FATF у сфері протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму, а також механізмів у сфері прав людини, які дозволяють побачити корупцію як фактор системних порушень прав і свобод.

Документ значну увагу приділяє практичному досвіду й урокам, отриманим у різних країнах, зокрема через аналіз діяльності Міжнародної комісії проти безкарності в Гватемалі (CICIG), законодавчої підтримки в Малі чи реформ антикорупційних органів у Південному Судані. Ці приклади демонструють, що успішні антикорупційні інтервенції в конфліктних умовах потребують чіткого мандату, міжнародної підтримки, політичної волі, незалежності інституцій і продуманої комунікаційної стратегії, а також розуміння обмеженості часу й необхідності поступових, але видимих результатів.

Завершальна логіка документа полягає в тому, що протидія корупції в конфліктно-уражених середовищах має розглядатися не як технічний додаток до миробудівної діяльності, а як її невід'ємна складова. Лише системне впровадження принципів доброчесності, прозорості та підзвітності, підкріплене залученням громадянського суспільства, медіа, академічних кіл і приватного сектору, здатне створити передумови для відновлення довіри, зміцнення державних інституцій і досягнення справді сталого миру.

Квантова загроза і майбутнє платіжних систем: практичний досвід Євросистеми з упровадження постквантової криптографії (Project Leap Phase 2)⁵

Документ є комплексним аналітично-практичним дослідженням того, як розвиток квантових обчислень трансформує уявлення про безпеку платіжних систем і фінансових ринкових інфраструктур, та яким чином центральні банки можуть почати реальний, а не декларативний перехід до постквантової криптографії. У центрі уваги звіту — не абстрактні сценарії майбутніх загроз, а перевірка операційної здійсненності таких змін у діючій системі високовартісних платежів Євросистеми T2, яка є критично важливою для фінансової стабільності єврозони

Вихідною позицією документа є визнання того, що квантові комп'ютери становлять фундаментальний виклик для сучасної криптографії, насамперед для асиметричних алгоритмів, на яких базуються цифрові підписи, автентифікація та обмін ключами у платіжних системах. Автори докладно пояснюють,

що алгоритм Шора потенційно дозволяє зламувати алгоритм RSA (криптографічний алгоритм Рівеста—Шаміра—Адлемана) та криптографію на еліптичних кривих (ECC) за час, який є неприйнятно малим у порівнянні з нинішніми уявленнями про криптографічну стійкість, а алгоритм Ґровера знижує ефективний рівень безпеки симетричних алгоритмів. Особливий акцент робиться на стратегії «збирання зашифрованих даних із відкладеним розшифруванням», за якого зашифровані сьогодні фінансові повідомлення можуть бути збережені та розшифровані

⁵ <https://www.bis.org/publ/othp107.pdf>

в майбутньому, що створює довгострокову загрозу для конфіденційності платіжних даних, які повинні залишатися захищеними десятиліттями.

У цьому контексті платіжні системи та інші фінансові ринкові інфраструктури розглядаються як системоутворюючі елементи економіки, а не просто технічні платформи. Документ показує, що RTGS-системи, такі як T2 у Європі, Fedwire у США або CHAPS у Великій Британії, щороку обробляють платежі, обсяг яких у багато разів перевищує ВВП відповідних економік. Будь-яка втрата довіри до їхньої криптографічної цілісності може мати каскадні наслідки — від блокування міжбанківської ліквідності до макроекономічних шоків і необхідності екстреного втручання центральних банків. Таким чином, квантова загроза трактується не як питання вузької кібербезпеки, а як фактор фінансової стабільності та безперервності економічних процесів.

Далі документ переходить до огляду міжнародних ініціатив з підготовки фінансового сектору до квантової епохи. Узагальнюються дорожні карти BIS, рекомендації NIST щодо постквантової криптографії, регуляторні вимоги США та Європейського Союзу, зокрема в межах NIS2, а також підходи до криптографічної гнучкості, гібридних схем і поетапної міграції. На цьому тлі Project Leap Phase 2 позиціонується як логічне продовження попередньої фази проєкту, яка довела можливість захисту платіжних повідомлень у тестовому середовищі, але тепер переносить фокус на реальну операційну платіжну інфраструктуру.

Основний зміст звіту присвячений опису експерименту Project Leap Phase 2, реалізованого BIS Innovation Hub Eurosystem Centre спільно з Банком Італії, Банком Франції, Deutsche Bundesbank та приватними інфраструктурними партнерами Swift і Nexi-Colt. Метою експерименту було впровадження та тестування постквантових цифрових підписів у системі T2 для операцій з управління ліквідністю, які є типовими та масовими для щоденної роботи платіжних систем центральних банків. Тестування проводилося в ізолюваному, але максимально наближеному до виробничого середовищі, з використанням стандартів ISO 20022 і фактичної архітектури взаємодії між центральними банками, мережевими провайдерами та платіжною системою.

Ключовим технічним рішенням стало перенесення постквантового цифрового підпису на рівень бізнес-заголовка платіжного повідомлення (Business Application Header, head.001), який є обов'язковим елементом ISO 20022. Саме на цьому рівні традиційно використовується RSA-підпис для підтвердження автентичності та цілісності повідомлення. У межах експерименту цей підпис було замінено на постквантовий алгоритм CRYSTALS-Dilithium з рівнем безпеки NIST категорії 3. Такий підхід дозволив перевіряти підпис на ранній стадії обробки повідомлення, ще до його подальшої

Висновки:

- **Починати міграцію до постквантової криптографії (PQC) потрібно завчасно.** Центральні банки та оператори платіжних систем мають уже зараз проводити інвентаризацію криптографічних механізмів і включати постквантову міграцію до середньо- та довгострокових ІТ-стратегій.
- **PQC працює в операційному середовищі, але потребує ресурсів.** Експеримент підтвердив функціональну коректність постквантових підписів, водночас зафіксував суттєве зростання часу обробки, що вимагає планування додаткових обчислювальних потужностей.
- **Криптографічна гнучкість є критичною, але її потрібно закладати архітектурно.** Гібридні моделі не підтримуються без додаткового доопрацювання і потребують цілеспрямованої перебудови платіжних систем.
- **Міграція до PQC — міжінституційний проєкт.** Успіх залежить від координації центральних банків, регуляторів, мережеских провайдерів і постачальників програмного забезпечення із чіткими дорожніми картами та узгодженими термінами.

маршрутизації та розрахункового опрацювання, що має критичне значення для платіжних систем із високими вимогами до надійності.

Експеримент охоплював функціональні, негативні, продуктивні та інтероперабельні сценарії. Функціональні тести підтвердили, що платіжні повідомлення з коректним постквантовим підписом успішно приймаються та обробляються системою, тоді як повідомлення з некоректними ключами коректно відхиляються із застосуванням стандартних механізмів помилок. Це засвідчило, що з погляду безпеки та логіки платіжного процесу перехід до постквантових підписів не руйнує існуючі контрольні механізми. Водночас результати продуктивних тестів продемонстрували суттєву різницю між традиційною та постквантовою криптографією: час перевірки постквантового підпису був на порядок більшим, ніж у випадку RSA, що безпосередньо вказує на майбутні виклики щодо масштабованості, пропускну здатності та потреби в додаткових обчислювальних ресурсах.

Окрему увагу в документі приділено питанню криптографічної гнучкості та гібридних рішень, тобто одночасного використання традиційних і постквантових алгоритмів у перехідний період. Хоча міжнародні стандарти та рекомендації розглядають гібридні схеми як бажаний проміжний етап, експеримент показав, що існуючі платіжні системи спочатку не були спроектовані з урахуванням такої гнучкості. Реалізація гібридних моделей у T2 вимагала б суттєвих архітектурних змін, додаткового часу та ресурсів, що підкреслює складність майбутньої міграції.

У завершенні звіту робиться принциповий стратегічний висновок: Project Leap Phase 2 довів, що постквантова криптографія може бути інтегрована в платіжні системи центральних банків на практиці, але цей процес є довготривалим, ресурсомістким і міжінституційним. Він потребує раннього планування, повної інвентаризації криптографічних активів, тісної координації між центральними банками, регуляторами та приватними провайдерами, а також готовності інвестувати у модернізацію IT-архітектури. Документ чітко позиціонує квантову готовність як стратегічний обов'язок фінансового сектору, від якого залежить довгострокова довіра до платіжних систем і стабільність глобальної фінансової системи.

Відмивання коштів і фінансування тероризму у воєнний період: типології, ризики, інструменти протидії⁶

Типологічне дослідження Державної служби фінансового моніторингу України є масштабним аналітичним документом, який фіксує якісно новий етап розвитку фінансових злочинів у контексті повномасштабної війни та пропонує цілісну, системну інтерпретацію фінансової складової гібридної агресії проти України. У дослідженні війна розглядається не як зовнішній фон для фінансової злочинності, а як ключовий структуроутворювальний фактор, що трансформує саму природу ризиків ВК/ФТ/ФР, їхню інтенсивність, інструментарій та способи маскування в легальній економічній діяльності.

Документ виходить із розуміння того, що у 2022–2025 роках фінансові злочини стали невід'ємною частиною воєнної економіки та інформаційно-фінансової війни. Руйнування інфраструктури, масштабні гуманітарні потоки, переміщення населення, зростання бюджетних видатків на оборону та

відновлення, а також об'єктивне навантаження на систему державного контролю створили середовище підвищеної вразливості, у якому злочинні мережі отримали можливість діяти швидше, прихованіше та з більшим рівнем проникнення у формально легальні сектори. У цьому контексті відмивання доходів і фінансування тероризму постають не як окремі кримінальні явища, а як системні процеси, інтегровані у загальну архітектуру гібридної війни.

Важливою аналітичною рамкою дослідження є теза про трансформацію організованої злочинності, яка дедалі більше функціонує за логікою мережевих бізнес-структур. Злочинні угруповання демонструють високу адаптивність до змін регуляторного середовища, активно використовують корупційні зв'язки, професійних посередників, легальний бізнес і фінансові інститути для маскування економічної суті операцій. Особливу роль відіграє цифровізація злочинної діяльності, унаслідок якої інтернет і фінансові технології перетворилися на базове середовище вчинення злочинів, управління потоками коштів і вербування виконавців. У документі переконливо показано, що майже кожна сучасна схема ВК/ФТ має цифровий вимір, а фізична присутність дедалі частіше зводиться до мінімуму.

Окремий концептуальний пласт дослідження присвячено новітнім технологіям і їхньому впливу на фінансову злочинність. Криптовалюти, стейблкоїни, P2P-перекази, даркнет, децентралізовані фінансові сервіси та інструменти штучного інтелекту розглядаються одночасно як фактори розвитку фінансової інклюзії та як джерела нових, складних для виявлення ризиків. Документ детально аналізує, яким чином злочинні мережі використовують регуляторні прогалини у сфері віртуальних активів, зокрема відсутність повноцінного ліцензування та нагляду за VASP, для відмивання коштів, фінансування терористичної діяльності та обходу санкцій. Значну увагу приділено технологіям, що пов'язані з дідфейками і автоматизованим шахрайським схемам, які дозволяють імітувати особу клієнта або керівника компанії, підривати процедури ідентифікації та здійснювати фінансові операції з мінімальним ризиком викриття.

У політико-безпековому вимірі дослідження чітко фіксує роль рф як держави-спонсора тероризму та джерела системних фінансових загроз. Фінансування терористичної та диверсійної діяльності, кібератаки на критичну інфраструктуру, інформаційні операції, використання благодійних, гуманітарних і релігійних структур для прикриття фінансових потоків розглядаються як взаємопов'язані елементи єдиної гібридної стратегії. У цьому контексті рішення Європейського Союзу щодо включення росії до переліку юрисдикцій з високим рівнем ризику у сфері ПВК/ФТ набуває практичного значення для фінансового моніторингу, оскільки зумовлює необхідність посиленої пильності, глибшого аналізу транзакцій і застосування посиленої перевірки клієнтів у всіх операціях, прямо або опосередковано пов'язаних із такими юрисдикціями.

Центральне місце в дослідженні займає спеціальна типологічна частина, яка фактично виконує роль практичного довідника з фінансових злочинів воєнного періоду. У ній послідовно розкривається широкий спектр схем, що охоплюють фінансування тероризму та диверсійної діяльності, обходи санкцій, корупційні злочини і розкрадання бюджетних коштів, зловживання у сфері благодійної допомоги та діяльності неприбуткових організацій, транскордонне відмивання доходів, податкові правопорушення, кіберзлочинність і фінансове шахрайство, використання віртуальних активів, грального бізнесу, страхового сектору, а також злочини, пов'язані з торгівлею зброєю, людьми й наркотиками. Кожен напрям ілюструється реальними кейсами, що дозволяє простежити повний життєвий цикл злочинних доходів — від джерела їхнього походження до інтеграції в легальну економіку.

Особливої ваги набуває аналітика інструментів, каналів і індикаторів підозрілості, яка формує методологічне ядро документа. Дослідження пропонує структуровану систему типологічних груп індикаторів, що охоплюють географічні, санкційні, корупційні, бізнесові, технологічні та

Висновки:

- **Фінансовий моніторинг у воєнних умовах має бути інтегрований у систему національної безпеки.** СПФМ і регулятори повинні розглядати операції, пов'язані з окупованими територіями, рф/рб, гуманітарними та благодійними потоками, як потенційні елементи фінансування війни, а не лише як класичні фінансові ризики.
- **Індикатори з дослідження мають бути трансформовані у конкретні правила транзакційного моніторингу та тригери EDD.** Особливий акцент слід зробити на санкційних обходах, використанні «дропів», крипто-P2P-операціях, шахрайстві, що пов'язане з дідфейками та зловживаннях у неприбутковому секторі.
- **Регуляторні прогалини у сфері віртуальних активів становлять критичний ризик.** Без ліцензування, нагляду за VASP і інтеграції блокчейн-аналітики у фінансовий моніторинг, Україна залишатиметься вразливою до фінансування тероризму та обходу санкцій.
- **Аналітичні та OSINT-інструменти мають стати стандартною частиною роботи СПФМ.** Використання автоматизованої аналітики, штучного інтелекту, міжвідомчого обміну даними та міжнародної кооперації є необхідною умовою ефективної протидії ВК/ФТ у реаліях гібридної війни.

соціальні аспекти ризику. Такий підхід створює єдину аналітичну мову для суб'єктів первинного фінансового моніторингу, фінансової розвідки та правоохоронних органів і забезпечує можливість трансформації типологічних висновків у конкретні правила транзакційного моніторингу, сценарії ризик-скорингу та тригери для застосування EDD.

Завершальні розділи, присвячені аналітичним платформам, OSINT-інструментам і публічним інформаційним ресурсам, підкреслюють необхідність переходу до проактивної, технологічно підкріпленої моделі фінансового моніторингу. Фінансовий моніторинг у документі постає не як допоміжна функція фінансового сектору, а як ключовий елемент системи національної безпеки, здатний виявляти, стримувати й руйнувати фінансову інфраструктуру війни.

Узагальнюючи, типологічне дослідження Держфінмоніторингу за 2025 рік формує цілісне, багатовимірне бачення фінансових злочинів у воєнний час як системного явища, що поєднує економічні, технологічні, корупційні та безпекові виміри. Документ не лише

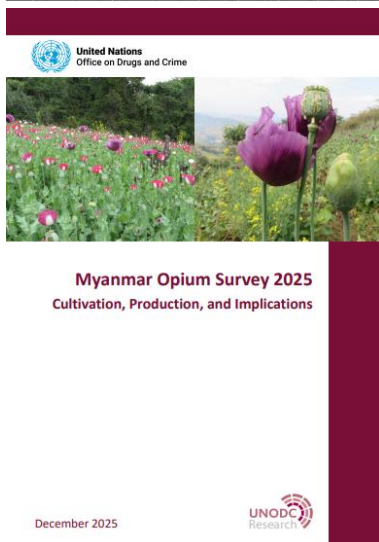
фіксує актуальні ризики та загрози, а й закладає аналітичну основу для перегляду державної політики у сфері ПВК/ФТ/ФР, адаптації законодавства, наглядових практик і операційної діяльності СПФМ до реалій тривалої гібридної війни та післявоєнного періоду.

Парадокс М'янми: новий статус світового нарко-лідера на тлі внутрішньої війни ⁷

Звіт Управління ООН з наркотиків та злочинності (UNODC) про стан опіумного виробництва в М'янмі розкриває глибоку системну кризу, в якій переплелися руйнівна сила внутрішнього конфлікту, колапс законної економіки та стратегічні зрушення на глобальному нарко-ринку.

М'янма, історично будучи другим після Афганістану виробником опіуму, тепер одноосібно очолила цей небезпечний рейтинг, проте внутрішня динаміка виробництва є парадоксальною та наповненою суперечностями. Рекордне збільшення площ, засіяних опійним маком, супроводжується катастрофічним падінням врожайності, а зростання доходів фермерів на місцевому рівні контрастує зі скороченням загальної вартості нарко-економіки країни. Ця ситуація є результатом складної взаємодії між локальними гуманітарними лихами,

⁷ https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/Publications/2025/Myanmar_Opium_survey_2025_web.pdf

транснаціональною злочинністю та геополітичними потрясіннями, що робить майбутнє цієї галузі надзвичайно невизначеним.

Детальний аналіз даних демонструє, що площа опіумних плантацій досягла позначки в 53 100 гектарів, що є найвищим показником за останнє десятиліття та означає зростання на 17% порівняно з попереднім роком. Це зростання не є однорідним географічно. Штат Шані, традиційний епіцентр виробництва, збільшив свої площі до 46 700 гектарів, що становить абсолютну більшість — 88% від загальнонаціонального показника. Однак найбільш стрімке зростання спостерігається на периферійних територіях: у Східному Шані (+32%), Чинському штаті (+26%) та Кеях (+21%). Особливо знаковою є поява значних плантацій у північній частині регіону Сагайн, що межує з Індією, де раніше

подібна активність не фіксувалася в таких масштабах. Це свідчить не лише про експансію, але й про міграцію знань та практик у нові регіони, часто спричинену тиском конфлікту та переміщенням населення. Супутникові знімки виявляють також тенденцію до кластеризації посівів, що може вказувати на певну консолідацію та організацію виробництва, можливо, під контролем озброєних груп, хоча більшість господарств залишаються дрібними.

Проте найважливішим відкриттям звіту є не зростання площ, а різке падіння продуктивності. Середня врожайність опіуму впала на 13% до 19,2 кг з гектара, повернувшись до рівнів, нижчих за пікові показники 2022-2023 років. У Північному Шані, одному з найбільш постраждалих від бойових дій регіонів, врожайність впала на вражаючі 27%. Як наслідок, загальний обсяг виробництва опіуму залишився практично незмінним, збільшившись лише на 1% до 1010 тонн. Цей парадокс — більше полів, але менше опіуму — є прямим наслідком гуманітарної катастрофи, що розгортається. Згідно з даними Управління ООН з координації гуманітарних питань (ОСНА), внутрішньо переміщеними особами стали приблизно 3,6 мільйона жителів М'янми. Конфлікт перешкоджає нормальній сільськогосподарській діяльності: фермери не можуть отримати доступ до добрив та інших агрохімікатів, вони змушені без зміни посіви використовувати виснажені ділянки поблизу своїх сіл, не маючи можливості обробити віддалені або більш родючі землі. Постійні повітряні удари та наземні сутички, особливо в Північному Шані, роблять процес обробки, догляду та збору врожаю вкрай небезпечним. Звіт посиляється на наукове дослідження, яке прямо пов'язує обмежений доступ до добрив із конфліктом, підкреслюючи, що навіть у такій нелегальній галузі сільське господарство залежить від стабільності логістичних ланцюгів, які нині розірвані.

Економічні наслідки цієї ситуації мають дві сторони. На мікрорівні фермери, незважаючи на нижчу врожайність, отримали компенсацію через зростання цін. Середня ціна сухого опіуму на рівні господарства зросла на 11% до 365 доларів США за кілограм, а свіжого — на 8% до 329 доларів. Загальний дохід селян від продажу опіуму (так званий farm-gate value) оцінюється в діапазоні 300-487 мільйонів доларів, що приблизно відповідає рівню попереднього року. Ці кошти, хоч і становлять лише 0,4-0,7% ВВП М'янми, є життєво важливими для мільйонів людей у регіонах, де легальна економічна діяльність паралізована, а державна соціальна підтримка відсутня. Для багатьох вирощування маку є не лише «грошовою культурою», але й страховим полісом та джерелом ліків.

Проте на макрорівні картина інша. Більша частина вартості в опіатній економіці генерується не на полі, а в лабораторіях та на контрабандних маршрутах. Виробництво та експорт героїну — ось де криється справжній прибуток. І тут у 2025 році стався значний зворотний крок: через падіння оптових цін на героїн у регіонах його споживання (Східна та Південно-Східна Азія) загальна валова вартість опіатної економіки М'янми скоротилася на 17%. Вона нині оцінюється

в 641 мільйон — 1,05 мільярда доларів, що становить 0,9-1,4% ВВП країни. Експорт героїну, обсяг якого оцінюється в 65-116 тонн, залишається ключовим драйвером, але його вартість (525-935 млн доларів) також зазнала тиску. Це падіння цін на кінцевому ринку, попри скорочення глобальної пропозиції з боку Афганістану, може бути тимчасовим явищем, пов'язаним із насиченням ринків, збільшенням пропозиції з М'янми в минулі роки або конкуренцією з синтетичними опіоїдами.

Саме глобальний контекст робить ситуацію в М'янмі особливо загрозливою. Заборона на вирощування маку в Афганістані, введена де-факто з 2022 року, призвела до практично повного зникнення цієї країни з ринку як основного постачальника (падіння виробництва на 95%). М'янма зараз є беззаперечно основним джерелом нелегального опіуму у світі. Це створює історичну можливість для місцевих виробників, але й небували ризики. У звіті вже зафіксовані ознаки диверсифікації маршрутів: партії героїну, виробленого в М'янмі, почали з'являтися на ринках, які традиційно обслуговувалися афганською сировиною, зокрема фіксуються випадки захоплення таких партій у пасажирів, що летять з Таїланду до країн Європейського Союзу. Якщо світові ланцюги поставок остаточно перебудуються, М'янма може отримати колосальний тиск на збільшення виробництва для задоволення глобального попиту, що може призвести до ще більшої консолідації та інтенсифікації галузі. Одночасно країна сама є епіцентром кризи синтетичних наркотиків, з рекордними вилученнями метамфетаміну та кетаміну, що свідчить про диверсифікацію бізнесу організованої злочинності та ще більше ускладнює оперативну роботу правоохоронних органів.

Звіт також ретельно документує методологічні виклики роботи в зоні конфлікту. Моніторинг ґрунтувався на поєднанні супутникової зйомки високої роздільності (Pleiades) для вибіркового ділянок та повного покриття (Planet-NICFI) для цільових районів. Проте польові перевірки та збір даних про врожайність були різко обмежені через загрози безпеці. Командам доводилося працювати вибірково, зосереджуючись на доступних населених пунктах, що вносить певну невизначеність у оцінки. Для врожайності в Шані та Качині застосовувалося трирічне середнє значення (2023-2025), щоб згладити потенційні річні коливання. Дані про економічний вплив супроводжуються широкими діапазонами через фундаментальну невизначеність ключових параметрів: відсутність актуальних даних про вміст морфії в опіумі, ефективність переробки в героїн та його типову чистоту на різних етапах трафіку. Це означає, що цифри вартості є скоріше індикативними орієнтирами, ніж точними розрахунками.

Підсумовуючи, звіт малює картину системної кризи, де незаконне вирощування опіуму є одночасно симптомом, причиною та наслідком глибоких проблем М'янми. Воно поширюється як пухлина на тлі державного колапсу, гуманітарних страждань та відсутності верховенства права. Хоча короткострокові прибутки фермерів стабільні, падіння врожайності та

Висновки:

- **М'янма стала основним світовим виробником нелегального опіуму після практично повного знищення виробництва в Афганістані.** У 2025 році площа плантацій досягла 53 100 га, загальне виробництво опіуму — близько 1010 тонн.
- **Внутрішній конфлікт парадоксально одночасно стимулює розширення посівів і руйнує їхню продуктивність.** Бойові дії, переміщення населення та обмежений доступ до добрив і землі призвели до падіння врожайності на 13%.
- **Економіка опіуму залишається життєво важливою для мільйонів жителів М'янми,** але її загальна вартість скоротилась на 17% через падіння світових цін на героїн.
- **Глобальний наркоринок перебудовується:** з'являються ознаки диверсифікації маршрутів трафіку героїну з М'янми до Європи, тоді як регіон також зазнає навалу синтетичних наркотиків (метамфетамін, кетамін).

загальної вартості галузі вказують на її вразливість і залежність від сили зброї та хаосу. Перехід світового лідерства від Афганістану до М'янми створює небезпечну нову реальність, в якій слабка, розділена країна з потужними недержавними акторами стає центральним вузлом глобальної нарко-інфраструктури.

Подолання цієї кризи вимагатиме набагато більшого, ніж просто знищення полів (які, до речі, скоротилися на 23% за даними влади). Потрібні координовані міжнародні зусилля, спрямовані на мирне врегулювання конфлікту, надання гуманітарної допомоги, відновлення законної економіки та створення життєздатних альтернатив для мільйонів селян, для яких мак сьогодні є синонімом виживання. Без цього М'янма ризикує надовго закріпитися в ролі наркодержави, з усіма супутніми наслідками для безпеки та стабільності всього регіону Південно-Східної Азії та далеко за його межами.

SARs in Action – ключові тенденції та виклики у протидії економічним злочинам⁸

34-й випуск журналу «SARs in Action», опублікований ПФР Великобританії (UKFIU), є важливим документом, що відображає актуальні тенденції, виклики та інновації у сфері протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та суміжним економічним злочинам. Цей випуск не лише інформує про оновлені настанови для суб'єктів звітування, але й глибоко аналізує низку критичних тем: від сексуальної експлуатації дітей до корупції на міжнародному рівні, що робить його цінним ресурсом для правоохоронних органів, регуляторів, фінансових установ та міжнародних партнерів.

Однією з центральних новин випуску є представлення повністю оновленого комплексу настанов щодо найкращих практик подання Повідомлень про підозрілу діяльність (SARs). Документи, що складаються з трьох глав, замінюють усі попередні версії та охоплюють ключові аспекти: ефективне використання SAR-порталу, подання якісних звітів та розуміння механізмів DAML і DATF. Це підкреслює постійну прагнення UKFIU до стандартизації та покращення якості інформації, яка є життєво важливою для фінансового розслідування. Додатково, для полегшення навчання, UKFIU оприлюднила серію з шести відео та активізувала присутність у соціальних мережах, що свідчить про адаптацію до сучасних методів комунікації.

Важливим блоком випуску є глибокий аналіз проблеми дитячої сексуальної експлуатації (CSA), зокрема її фінансових аспектів. Стаття присвячена такому явищу, як пряма трансляція сексуального насильства над дітьми (LSAC), яке FATF визначає як трансляцію насильства у реальному часі за фінансову винагороду. Зростання масштабів цього злочину посилюється технологічними факторами, такими як end-to-end шифрування та генеративний штучний інтелект, що ускладнює роботу правоохоронців. FATF наводить конкретні індикатори фінансових транзакцій, пов'язаних з LSAC, серед яких перекази з розвинених країн до юрисдикцій з високим ризиком, платежі в нічний час або з посиланням на соціальні мережі. Окремо підкреслюється, що SARs є інструментом для повідомлення про підозри саме у відмиванні коштів, а не для безпосереднього звітування про кримінальні правопорушення як такі.

Статистичний аналіз SARs, пов'язаних із матеріалами про сексуальне насильство над дітьми (CSAM), за період з липня 2019 по березень 2025 року виявив тривожну динаміку: кількість таких

⁸ <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/who-we-are/publications/781-sars-in-action-issue-34/file>

звітів зростає більш ніж на 300% порівняно з 2020/2021 фінансовим роком. Проте аналіз показав, що лише невелика частка цих SARs (9%) містила безпосередню підозру у відмиванні коштів, а ще менша (4%) чітко вказувала на виробництво та монетизацію CSAM як на предикатний злочин. Це вказує на потенційну проблему неналежного використання SARs для звітування про злочини як такі, а не про підозрілі фінансові операції. Більшість таких звітів стосувалася купівлі CSAM, часто з використанням віртуальних активів (переважно Bitcoin), що підкреслює важливість роботи з віртуальними активами та необхідність тіснішої співпраці між регульованим сектором та правоохоронцями для коректного спрямування інформації.

Окрім CSA, журнал висвітлює низку інших серйозних загроз. Зокрема, представлено діяльність відділу боротьби з внутрішньою корупцією (DCU) поліції лондонського Сіті, який координує національну відповідь на хабарництво та корупцію. На прикладі операції «Chandrika», розслідування масового шахрайства у сфері житлового будівництва, показано стратегічний підхід до виявлення системних вразливостей. Також детально описано успішне міжнародне розслідування Національного агентства з питань злочинності (NCA), яке призвело до ув'язнення колишнього керівника апарату президента Мадагаскару за спробу отримання хабаря від британської гірничодобувної компанії. Цей випадок яскраво ілюструє міжнародний масштаб корупції та важливість приватно-публічного партнерства у боротьбі з нею.

Окрему увагу приділено сучасним методикам відмивання коштів. Представлено результати операції «EMMA 10» під егідою Європолу, спрямованої проти «грошових мулів». Аналіз показав активне використання соціальних мереж для вербування, особливо серед молоді, а також роль FinTech-компаній у полегшенні швидких і анонімних транзакцій. Це вказує на необхідність адаптації контрзаходів до цифрового середовища.

Міжнародна співпраця залишається ключовим компонентом ефективної боротьби. Випуск

Висновки:

- **Зростання складних кіберзлочинів, зокрема дитячої сексуальної експлуатації:** документ демонструє різке збільшення кількості звітів, пов'язаних із матеріалами про сексуальне насильство над дітьми, часто з використанням віртуальних активів
- **Важливість якості та відповідності повідомлень SARs:** UKFIU акцентує на необхідності правильного використання SARs — звіти мають стосуватися саме підозр у відмиванні коштів, а не бути загальним каналом повідомлення про злочини.
- **Ключова роль міжнародної співпраці:** успішні кейси боротьби з корупцією підкреслюють, що ефективна протидія транснаціональній злочинності можлива лише за умови тісної координації між країнами, обміну розвідданими та гармонізації стандартів.
- **Необхідність адаптації до нових загроз:** документ вказує на появу нових видів злочинів, таких як фінансово мотивоване сексуальне шахрайство (FMSE) та шахрайство через систему студентського фінансування.

приурочений до 30-річчя Егмонтської Групи — міжнародної мережі фінансових розвідувальних підрозділів, засновником якої була UKFIU. Описано участь британської делегації в ювілейному пленарному тижні, де обговорювались гармонізація стандартів FATF, тренінгові програми та оперативний досвід. Це підкреслює роль UKFIU як активного гравця на глобальній арені фінансової безпеки.

Новим викликом, що окремо аналізується, є фінансово мотивоване сексуальне шахрайство (FMSE), коли злочинці шантажують жертв (часто підлітків) публікацією компрометуючих матеріалів. Злочин відбувається швидко, часто з використанням end-to-end шифрованих месенджерів, а його психологічні наслідки можуть бути катастрофічними.

Окремим напрямком роботи JMLIT+ стала загроза шахрайства з боку

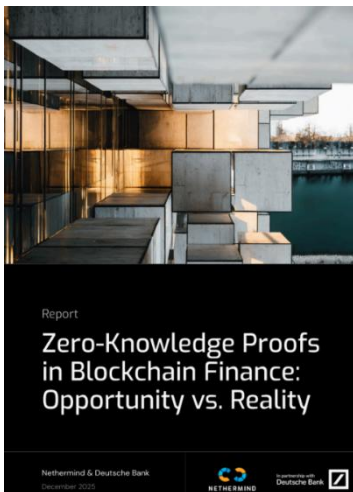
організованих злочинних груп проти системи студентського фінансування. Створена робоча група забезпечила безпрецедентний обмін даними між державним і приватним секторами, що дозволило виявити індикатори ризику та розробити превентивні заходи.

Технологічні оновлення також не залишилися осторонь: надано інформацію про впровадження нового Цифрового сервісу для роботи з SARs (SDS), який поступово впроваджується серед партнерських агенцій з повним переходом до січня 2026 року.

У висновку випуску представлені конкретні кейси, що демонструють реальний вплив SARs: від арештів коштів на суми понад 1,9 млн фунтів у справі про інвестиційне шахрайство до успішних конфіскацій у справах про податкове шахрайство. Це наочно показує, як якісні звіти суб'єктів звітування трансформуються у конкретні результати правоохоронної діяльності та повернення коштів державі.

Звіти окремих інституцій та експертів

Роль доказів з нульовим розголошенням у розвитку регульованих блокчейн-фінансів⁹

Документ, підготовлений компанією Nethermind у партнерстві з Deutsche Bank у грудні 2025 року, є комплексним аналітичним дослідженням, присвяченим ролі доказів з нульовим розголошенням (ZKP) у трансформації фінансових послуг на основі блокчейн-технологій. Його центральна ідея полягає в тому, що докази з нульовим розголошенням перестали бути суто академічною або експериментальною криптографічною концепцією й поступово формуються як інфраструктурний інструмент, здатний вирішувати одну з ключових дилем сучасних фінансів: як поєднати вимоги до прозорості, довіри та регуляторної підзвітності з необхідністю захисту конфіденційної інформації клієнтів і комерційної таємниці.

Документ починається з постановки ширшого контексту розвитку цифрових активів і фінансових ринків. Автори підкреслюють, що інтеграція блокчейн-рішень у традиційну фінансову систему прискорюється завдяки зростанню попиту на цілодобові розрахунки, зниження транзакційних витрат і появу нових бізнес-моделей, однак цей процес суттєво стримується кризою довіри після періодів так званих «криптозим», гучних банкрутств учасників ринку та масштабних кіберінцидентів. У такому середовищі питання кібербезпеки, захисту клієнтських даних і відповідності законодавству стають визначальними для подальшого розвитку. Докази з нульовим розголошенням розглядаються як технологічна відповідь на ці виклики, оскільки вони дозволяють доводити істинність тверджень або виконання нормативних вимог без розкриття самих даних, що лежать в їх основі.

Значна частина документа присвячена детальному поясненню сутності доказів з нульовим розголошенням, їх історичних витоків і базових криптографічних властивостей. Автори послідовно розкривають роль суб'єктів у протоколі доказів з нульовим розголошенням — сторони, що доводить твердження, і сторони, що здійснює перевірку, — та пояснюють, чому в блокчейн-середовищі обчислювально складна частина формування доказу зазвичай виконується поза розподіленням реєстром, тоді як сам блокчейн використовується як публічний і відносно дешевий механізм перевірки. Через класичні криптографічні аналогії та подальше

⁹ https://corporates.db.com/files/documents/publications/Zero-Knowledge-Proofs-in-Blockchain-Finance-Opportunity-vs-Reality.pdf?language_id=1

пояснення неінтерактивних доказів демонструється, чому компактність доказів і швидкість їх перевірки є критично важливими для фінансових застосувань, де кожна додаткова операція має безпосередню економічну вартість і системні наслідки.

Після формування теоретичної основи документ переходить до аналізу практичних сценаріїв використання доказів з нульовим розголошенням у фінансовому секторі, наголошуючи, що ці технології не є універсальним рішенням і повинні впроваджуватися з урахуванням правових, операційних і людських факторів. Особливий акцент робиться на відмінностях між публічними та приватними блокчейн-мережами й необхідності забезпечення взаємодії між ними, оскільки глобальна фінансова система за своєю природою є міжінституційною та транскордонною.

Один із ключових тематичних блоків документа присвячений приватним транзакціям у блокчейн-мережах і управлінню цифровими активами. Автори детально описують проблему надмірної прозорості публічних блокчейнів, яка унеможливує їх пряме використання фінансовими установами через ризики розкриття торговельних стратегій, позицій клієнтів і потоків ліквідності. Водночас підкреслюється, що повна анонімність, характерна для ранніх криптовалют, орієнтованих на приватність, є неприйнятною з регуляторної точки зору. У цьому контексті докази з нульовим розголошенням представлені як механізм контрольованої або умовної конфіденційності, за якого транзакції залишаються приватними для широкої публіки, але водночас криптографічно підтверджують дотримання вимог протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму, санкційного законодавства та порогів фінансового моніторингу. Важливою концептуальною ідеєю є перенесення комплаєнсу з постфактум-контролю на рівень самого технологічного протоколу, що потенційно змінює логіку фінансового нагляду.

Наступний значний блок аналізу стосується процедур «знай свого клієнта» та протидії відмиванню коштів. Документ описує сучасну модель самосуверенної цифрової ідентичності та перевірюваних облікових даних, у межах якої користувач самостійно зберігає свої ідентифікаційні атрибути й надає фінансовим установам лише криптографічні докази необхідних фактів. Автори показують, що такий підхід здатний радикально зменшити повторюваність процедур ідентифікації клієнтів, знизити витрати на обробку персональних даних і водночас мінімізувати ризики витоків інформації та порушень законодавства про захист даних. При цьому наголошується, що докази з нульовим розголошенням не скасовують необхідності належної перевірки клієнтів, а радше оптимізують і стандартизують її результати, роблячи їх придатними для повторного використання в різних фінансових і цифрових екосистемах.

Окрему увагу документ приділяє доказам резервів як відповіді на кризу довіри до централізованих постачальників послуг у сфері цифрових активів. Автори докладно пояснюють, як докази з нульовим розголошенням дозволяють довести платоспроможність установи шляхом криптографічного порівняння активів і зобов'язань без розкриття чутливої інформації про структуру балансу чи клієнтські рахунки. Такий підхід подається як перехід від моделі «довіряй» до моделі «перевірай», що має принципове значення як для користувачів, так і для регуляторів, хоча й не усуває всіх можливих форм зловживань.

Четвертий прикладний напрям — масштабування блокчейн-інфраструктури — розглядається через концепцію перевірюваних обчислень і технологій агрегування транзакцій з використанням доказів з нульовим розголошенням. Документ демонструє, що такі підходи дозволяють відокремити виконання складних обчислень від їх перевірки, суттєво знижуючи навантаження на базові блокчейн-мережі та роблячи можливим використання публічних реєстрів для високочастотних і складних фінансових операцій. У цьому контексті докази з нульовим розголошенням розглядаються не лише як інструмент забезпечення конфіденційності, а й як ключовий елемент продуктивності та економічної ефективності майбутніх фінансових платформ.

У другій половині документа наведено численні приклади пілотних проєктів і експериментальних рішень за участю центральних банків, міжнародних фінансових інституцій, комерційних банків і великих постачальників послуг на ринку цифрових активів. Ці приклади демонструють, що докази з нульовим розголошенням уже застосовуються в експериментальних умовах для цифрових валют центральних банків, цифрової ідентичності, вікової верифікації, доказів резервів і приватних децентралізованих фінансових рішень. Водночас автори відверто визнають, що більшість таких ініціатив перебувають на ранніх стадіях розвитку та стикаються з істотними обмеженнями, пов'язаними з відсутністю стандартів, високою обчислювальною вартістю формування доказів, дефіцитом кваліфікованих фахівців і правовою невизначеністю щодо визнання доказів з нульовим розголошенням у регуляторних і наглядових процедурах.

Завершальні розділи формують збалансований прогноз розвитку доказів з нульовим розголошенням у фінансовій сфері. Автори підкреслюють, що подальше поширення цих технологій залежатиме не лише від криптографічних інновацій, а й від поєднання програмних абстракцій, процесів стандартизації та апаратного прискорення обчислень. У підсумку робиться висновок, що фінансові установи перебувають на

стратегічному роздоріжжі: ті з них, хто вже сьогодні інвестує в експерименти з доказами з нульовим розголошенням і вибудовує взаємодію з регуляторами та технологічними партнерами, зможуть сформувати більш безпечну, ефективну й конфіденційну фінансову інфраструктуру майбутнього, тоді як пасивність у цій сфері створює ризик системного відставання в новій цифровій реальності.

Висновки:

- **ZKP є реалістичним інструментом «вбудованої» регуляторної відповідності**, а не альтернативою ПВК/ФТ: фінансовим установам доцільно тестувати моделі, у яких правила ПВК/КҮС та санкційного контролю реалізуються безпосередньо на рівні криптографічної логіки транзакцій.
- **Самосуверенна цифрова ідентичність із використанням ZKP здатна радикально знизити операційні та регуляторні ризики КҮС**, але її масштабування потребує міжбанківських стандартів, довіри між учасниками та участі регуляторів у формуванні єдиних підходів.
- **Докази резервів на базі ZKP мають розглядатися як доповнення, а не заміна традиційного аудиту**, водночас вони можуть стати ефективним інструментом постійного нагляду та підвищення довіри клієнтів і регуляторів.
- **Інституційне впровадження ZKP доцільно починати з пілотного проєкту з підтвердження концепції (PoC) у сферах платежів, цифрової ідентичності та внутрішніх перевірюваних обчислень**, паралельно інвестуючи в експертизу, стандарти та діалог із наглядовими органами.

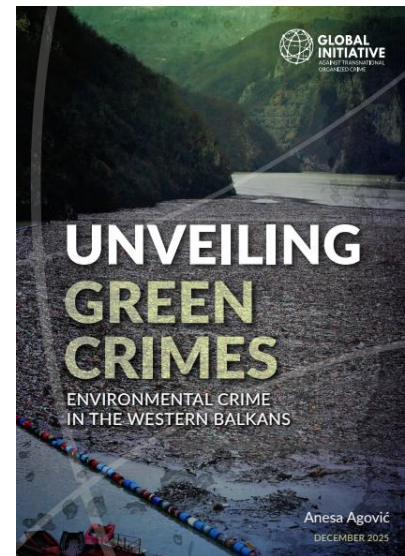
Екологічний колапс Західних Балкан: глибинна аналітика системної кризи¹⁰

Дослідницька праця, представлена Глобальною ініціативою боротьби з транснаціональною організованою, є аналітичним звітом, який проливає світло на одну з найбільш системних, руйнівних і при цьому прихованих загроз стабільності регіону Західних Балкан. Автор детально документує, як поєднання політичної корупції, слабкості правоохоронних інститутів, фрагментованого законодавства та низької громадської обізнаності створило ідеальні умови

¹⁰ <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2025/11/Anesa-Agovic%CC%81-Unveiling-green-crimes-Environmental-crime-in-the-Western-Balkans-GI-TOC-December-2025.pdf>

для розквіту екологічних злочинів, які за масштабами доходів конкурують з торгівлею наркотиками, а за наслідками для людського здоров'я та довкілля не мають собі рівних в регіоні.

У Сербії проблема набуває характер національної трагедії: забруднення повітря, зосереджене в промислових центрах на кшталт Бора, Смедерева та Майданпека, щорічно забирає життя майже 6600 людей, що робить його однією з головних причин смертності. Повітря в цих містах отруєне не просто пилом, а високими концентраціями миш'яку, кадмію, свинцю та ртуті, що безпосередньо корелює з різким зростанням онкологічних захворювань та скороченням середньої тривалості життя на ціле десятиліття. Історія експерта з забруднення повітря Міленка Йовановича, якого звільнили з Сербського агентства з захисту навколишнього середовища після публікації даних про небезпечний вміст діоксиду сірки, яскраво ілюструє інституційний захист забруднювачів, а не громадян. Схожа ситуація в Північній Македонії, де райони Скоп'є входять до списку найбрудніших в Європі за вмістом дрібних часток PM2.5, здатних проникати в кров і викликати серйозні ускладнення.

Водні артерії регіону перетворені на сміттєпроводи та отруйні потоки. Албанські річки Ішем та Ерзен, що протікають через густонаселені райони, демонструють концентрацію кадмію та свинцю, що в сотні разів перевищує європейські норми, перетворюючи воду на токсичну небезпеку. У Косові система очищення стічних вод практично відсутня – три невеликі очисні споруди на 38 муніципалітетів обслуговують лише 50 тисяч осіб, тоді як понад 1.7 мільйона жителів вимушені користуватись річками, зараженими необробленими стічними водами. Річка Приштина, за словами дослідників, більше нагадує колектор, ніж природну водойму. Транскордонна річка Дрина, що тече через Чорногорію, Боснію та Сербію, стала символом системної неспроможності – гребля Вішеградської ГЕС виконує функцію гігантського сміттеуловлювача, де накопичуються тисячі тонн пластику, покришок та навіть туш тварин, утворюючи плавучі сміттеві острови, які є прикритим свідченням колективного провалу в охороні навколишнього середовища.

Ліси, одне з головних багатств регіону, методично винищуються. У Косові щорічно зникає понад 700 гектарів лісу через незаконні вирубки та пожежі, причому лише 7% заготівель деревини відбуваються на законних підставах. У Боснії, особливо в горах Яхорина, Бієлашниця та Вісочиця, незаконна вирубка набула ритмів цілого підприємства, активізуючись у вихідні, коли наглядові органи майже не працюють. Що особливо тривожно, цей кримінальний ринок тісно переплітається з іншими: кошти від торгівлі наркотиками інвестуються в незаконне будівництво в гірських районах, для якого й використовується незаконно заготовлена деревина, утворюючи замкнене коло відмивання грошей та руйнації природи. У Чорногорії фінансові втрати від поганого управління лісовими концесіями оцінюються в астрономічні 20 мільярдів євро.

Окрему нішу займає злочинність проти дикої природи. У Боснії спостерігається зростання незаконного полювання на співочих птахів, таких як щигли, часто за участю італійських кримінальних груп, що маскуються під туристів. У Чорногорії інцидент з левеням, що втік у місті Будва, викрив цілу індустрію нелегальних зоопарків і контрабанди екзотичних тварин.

Найглибше дослідження проникає в транснаціональну логіку цих злочинів. Західні Балкани – не лише джерело проблем, а й жертва та перевалочний пункт для кримінальних мереж з більш розвинених країн ЄС. Класичним прикладом є італійський кримінал. Після посилення контролю в самій Італії організовані групи, зокрема пов'язані з 'Ндрангетою, перенаправили потоки небезпечних відходів на Балкани. У 2020-2021 роках розкрилася справа про 414 тонн

текстильних відходів з Італії, які були незаконно ввезені та скинуті в боснійських муніципалітетах Дрвар і Босансько-Грахово через фіктивні фірми, засновані громадянами Сербії. Лише масові протести місцевих жителів, які перекривали дороги вантажівкам, змусили владу діяти та вивезти сміття. Цей випадок показує, як географічна близькість, слабкий прикордонний контроль та корумпованість створюють ідеальний «буфер» для «вирішення» європейських екологічних проблем за рахунок здоров'я балканських громад.

Найбільш вражаючий парадокс, який викриває звіт, полягає в повному розриві між формальним правом та практикою правозастосування. Усі балканські країни мають досить прогресивні конституційні норми, що гарантують право на здорове довкілля. Усі вони ратифікували ключові міжнародні конвенції: CITES щодо торгівлі видами, Базельську конвенцію про відходи, Орхуську конвенцію про доступ до інформації. У кримінальних кодексах цих країн є статті про екологічні злочини, а з 2023 року Північна Македонія навіть запровадила поняття «екоциду». Зовні картина законодавчої гармонізації з ЄС виглядає позитивно.

Однак реальність – абсолютно інша. Кількість кримінальних проваджень і вироків настільки мізерна, що створює враження екологічного раю, а не регіону, що задихається. У 2021 році в Сербії, країні з найбільш смертоносною забрудненістю повітря, було висунуто лише 13 обвинувачень за екологічні злочини. У 2023 році з 2047 зареєстрованих випадків закінчилося лише 378 вироками, з них тільки 3 – за серйозне забруднення, хоча законом передбачено до п'яти років ув'язнення. У Боснії прокуратура закрила гучну справу про забруднення повітря металургійним комбінатом у Зеніці через 1939 днів, пояснивши це тим, що «сторони доклали зусиль для вирішення проблем» і «не було умислу». У Чорногорії суди систематично призначають штрафи за порушення екологічного законодавства на кшталт незаконного будівництва на узбережжі в розмірі, значно нижчому від встановленого законом мінімуму в 2000 євро, особливо для великих готелів або бетонних заводів, фактично легалізуючи цим злочин.

Корені цієї інституційної безпорадності глибокі та системні. По-перше, це брак політичної волі та вкорінена корупція, яка дозволяє впливовим промисловим групам, часто з іноземним капіталом (як китайський Zijin Mining у Сербії), діяти безнаказано. По-друге, екологічні злочини перманентно перебувають на останньому місці в пріоритетах правоохоронних органів. Поліція та прокуратура не мають спеціалізованих підрозділів, а наявні співробітники не мають необхідної експертизи для розслідування складних справ, де потрібні знання хімії, гідрології або біології. По-третє, фрагментація даних жахлива – інформація про розслідування, обвинувачення та судові процеси розкидана по різних інституціях, часто не публікується і не оновлюється, що робить неможливим будь-який системний аналіз. По-четверте, слабкість та часто корумпованість інспекційних служб, які або не виявляють порушення, або закривають на них очі за хабар. Результатом є ситуація, коли екологічний кримінал сприймається самими злочинцями як бізнес з високим прибутком та мінімальними ризиками, що активно залучає організовану злочинність, яка розглядає цю сферу як менш ризиковану альтернативу торгівлі наркотиками чи зброєю.

На тлі інституційного колапсу найпотужнішою силою протистояння виявляється не держава, а громадянське суспільство, причому часто на чолі цього руху стоять жінки. Звіт присвячує цьому феномену окрему увагу, показуючи, як локальні спільноти, особливо в сільській місцевості, беруть відповідальність за своє середовище у власні руки. Найбільш символічною стала боротьба «Хоробрих жінок Крущиці» в Боснії, які протягом 500 днів і ночей перекривали міст на річці Крущиця, щоб не допустити будівництва малої ГЕС. Вони витримали поліцейське насилля, суворі зими та тиск, і врешті-решт перемогли, отримавши міжнародне визнання. Їхня боротьба стала натхненням для всього регіону.

У Сербії активістки з села Крівель ведуть регулярні протести проти китайської гірничодобувної компанії Zijin, вимагаючи переселення через руйнівні наслідки відкритої видобутку міді для ґрунтів та водних джерел. В Албанії митці та співаки приєдналися до кампанії з захисту Національного парку долини Вальбона від гідроенергетичних проєктів. Ці рухи – не просто протести; це формування нової соціальної відповідальності, де захист річки чи лісу сприймається як захист здоров'я дітей, культурної спадщини та права на життя. Вони демонструють неймовірну стійкість і здатність до самоорганізації, часто заповнюючи вакуум, залишений державою.

Для всіх країн Західних Балкан євроінтеграція залишається головним стратегічним вектором розвитку, а гармонізація екологічного законодавства – одним із ключових умов цього процесу. Оновлена Директива ЄС 2024/1203 про кримінально-правову охорону довкілля та Зелена програма для Західних Балкан створюють суворі рамки: вони розширюють перелік кримінальних діянь, посилюють покарання, надають НУО право брати участь у кримінальних провадженнях і вимагають розвитку інституційного потенціалу. Це створює важливий зовнішній тиск і чіткий орієнтир для реформ.

Однак звіт показує, що прогрес у цьому напрямку дуже нерівномірний і повільний. Звіти Єврокомісії за 2023 рік для кожної з шести країн констатують обмеженість успіхів, відзначаючи розрив між прийняттям законів і їх практичною реалізацією. Основною проблемою залишається не стільки написання нових норм, скільки побудова живого, функціонального механізму, здатного ці норми застосовувати. Це вимагає не лише фінансування, але й радикальної зміни інституційної культури, подолання корупційних зв'язків та інвестицій в людей – суддів, прокурорів, інспекторів, які повинні набути необхідних знань і мотивації.

На державному рівні необхідна не косметична, а глибинна перебудова. Першочерговим є створення спеціалізованих, добре оснащених і профінансованих підрозділів з боротьби з

екологічними злочинами в структурах поліції, прокуратури та прикордонної служби. Ці підрозділи мають бути укомплектовані експертами, що пройшли серйозне навчання. Судова система потребує призначення суддів, спеціалізованих на екологічних справах, для яких забруднення води не буде «менш серйозним» злочином, ніж крадіжка. Кричущою потребою є створення єдиних, публічних, оновлюваних в режимі реального часу національних реєстрів екологічних порушень, обвинувачень і вироків – прозорість є першим кроком до відповідальності.

Ключову роль у цьому процесі має відігравати міжнародна спільнота, зокрема ЄС. Підтримка має бути спрямована не лише на гармонізацію законодавства, а й на прямі програми обміну досвідом, спільні розслідування (на кшталт операцій Europol), технічну допомогу в моніторингу та аналізі. Фінансування

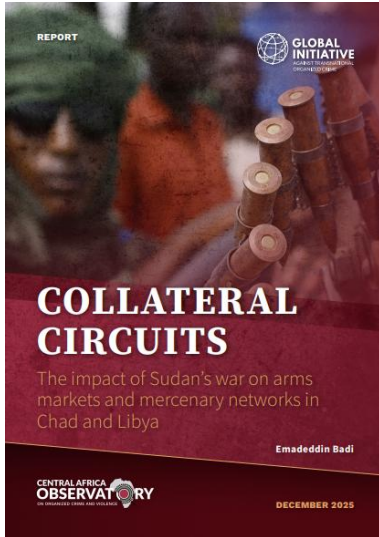
Висновки:

- **Екологічний кримінал на Західних Балканах є системною та високоприбутковою злочинністю, яка через слабкість інституцій, корупцію та низький пріоритет у правоохоронній системі залишається практично безкарною.**
- **Глибока інституційна криза виявляється у повному розриві між формальним законодавством і реальним правозастосуванням: кількість обвинувачень і вироків мізерна, а екологічні злочини майже не розслідуються, що перетворює їх на низькоризиковий бізнес.**
- **Транснаціональні мережі організованої злочинності (особливо італійські) активно використовують регіон як майданчик для незаконного вивезення відходів, контрабанди тварин та незаконної вирубки.**
- **Громадянське суспільство є основною силою опору, яка через протести та правозахисну діяльність домагається реальних результатів там, де державні інститути бездіяльні, хоча активісти при цьому зазнають тиску та залякувань.**

має бути прив'язане до конкретних результатів у сфері правозастосування, а не лише до прийняття законопроектів.

Нарешті, необхідна масштабна робота зі свідомістю. Суспільні кампанії мають спрямовуватися на розвінчання міфу про «безжертвеність» екологічних злочинів, наочно демонструючи зв'язок між токсичним викидом і раковим захворюванням, між незаконною вирубкою і повеннями. Громадян потрібно інформувати про їхні права та процедури звітування.

Війна в Судані та глибинна трансформація архітектури нестабільності в Сахелі ¹¹

Війна, що розпалася в Судані у квітні 2023 року, виявилася не лише черговим трагічним внутрішньодержавним конфліктом на африканському континенті, але й потужним системним шоком для всього регіону Сахелю та Сахари. Згідно з ґрунтовним дослідженням Центральноафриканської обсерваторії Глобальної ініціативи проти транснаціональної організованої злочинності (GI-TOC), цей конфлікт став каталізатором глибинних процесів, які перекреслюють традиційні уявлення про поширення зброї, мобільність бойовиків та механізми регіональної дестабілізації. Війна в Судані не просто «виплеснулася» за кордони — вона активізувала та радикально переформатувала вже існуючу, але досі латентну інфраструктуру неформальної економіки, створивши нову якість взаємозалежності між ринком зброї та ринком найманої військової сили.

Цю якість автор дослідження визначає як «колатеральні ланцюги» (collateral circuits) — вторинні, але тісно переплетені системи, в яких циркуляція матеріальних ресурсів (зброї, палива, технологій) і мобільність людських ресурсів (бойовиків-найманців) взаємно посилюють одна одну, генеруючи цикли нестабільності, здатні функціонувати навіть після затухання первинного конфлікту. Ці ланцюги перетворили слабо контрольовані прикордонні зони Лівії та Чаду з пасивних транспортних коридорів на активні, динамічні вузли гібридної влади, де переплітаються інтереси місцевих полководців, транснаціональних брокерів, регіональних держав-спонсорів та глобальних приватних військових компаній.

Період, що передував війні, вже містив у собі насіння майбутніх трансформацій. У Лівії, після формального припинення вогню 2020 року, режим Халіфи Хафтара та його Лівійських арабських збройних сил (ЛААС) розпочав складний процес централізації контролю над південними регіонами, зокрема Феццаном. Мета полягала не в ліквідації тіньової економіки, а в її інституціоналізації та підпорядкуванні власній вертикалі. На зміну фрагментованій автономії локальних угруповань прийшла більш управлінська модель, де ЛААС виступав верховним арбітром і бенефіціаром. Ключові збройні формування були перепрофільовані. Їхня роль змістилася від ведення фронтальних боїв до забезпечення логістичної безпеки: вони захищали конвої (не тільки зі зброєю, але й з паливом, товарами, мігрантами), контролювали інфраструктуру (аеропорти, прикордонні переходи, пустельні магістралі) та збирали неформальні мита. Це створило стабільне джерело доходу для ЛААС без необхідності безпосередньо керувати кожним аспектом торгівлі. Тісні стосунки з окремими командирами Сил швидкого реагування (СШР) та колишніми оперативниками Суданської служби національної безпеки та розвідки (СНБР) залишалися активними, підтримувані спільними комерційними інтересами, такими як торгівля паливом та дрібними партіями зброї.

¹¹ <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2025/12/Emadeddin-Badi-Collateral-circuits-The-impact-of-Sudans-war-on-arms-markets-and-mercenary-networks-in-Chad-and-Libya-GI-TOC-December-2025.pdf>

Паралельно в Чаді відбувався свій власний процес кристалізації неформальних мереж. Смерть президента Ідріса Дебі в 2021 році та наступна Дохаська мирна угода 2022 року, яка передбачала інтеграцію повстанських груп у політичне життя, призвели не до повного роззброєння, а до їхньої переорієнтації. Багато бійців з таких рухів формально демобілізувалися, але зберегли доступ до зброї, знання місцевості та зв'язки з контрабандистами. У віддалених районах, особливо в гірському масиві Тібесті, де державна присутність завжди була мінімальною, вони знайшли нову нішу. Епіцентром стала золотодобувна зона Курі-Бугуді, що лежить на самому кордоні з Лівією. Сюди стікалися колишні бійці, перетворюючись на брокерів, охоронців конвоїв та «менеджерів» видобутку. Уряд Чаду спробував взяти Курі-Бугуді під контроль, розгорнувши там державну гірничу компанію SONEMIC, але на практиці встановився гібридний режим: формальний державний нагляд поєднувався з реальною щоденною владою озброєних груп та посередників. Таким чином, до початку 2023 року і в Лівії, і в Чаді сформувалися міцні, гнучкі інфраструктури, вбудовані в локальну економіку (видобуток золота, торгівля паливом, контрабанда), які чекали лише зовнішнього імпульсу для масштабування.

Цим імпульсом стала повномасштабна війна між суданською армією (СЗС) та СШР. Потреби СШР, особливо в умовах мобільної війни на величезних просторах Дарфуру, були колосальними: зброя, боєприпаси, паливо для техніки, транспортні засоби, жива сила. Ці потреби запустили механізми, що перетворили лівійські та чадські мережі на високошвидкісні логістичні артерії. Початковим головним хабом виявилася Куфра. Її географічне положення, контроль бригади «Субуль ас-Салам» над ключовою інфраструктурою, включаючи аеропорт та прикордонний перехід Айн-Казіет, а також історичні зв'язки з суданськими силовиками зробили її ідеальними воротами. Вже в перші дні конфлікту через Куфру пішов потік матеріалів, що, за даними звітів Експертної групи ООН, постачалися Об'єднаними Арабськими Еміратами з порушенням ембарго на поставки зброї до Лівії. Важливу роль відіграла 128-ма бригада, яка забезпечувала безпеку та подальший транзит вантажів до кордону, де їх приймали спеціально призначені офіцери СШР.

Однак ця, здавалося б, ідеальна схема дала збій у квітні 2023 року, коли СЗС захопили стратегічну базу «Шевроле» (офіційно «Шафір Літ») поблизу Караб-Тум. Ця база була ключем до контролю над Айн-Казіет і найпрямішим шляхом з Лівії в Дарфур. Її втрата перекрила головну артерію, змусивши конвої СШР обходити її далеко на південь по важкопрохідній місцевості, що різко знизило їхню пропускну здатність та ефективність. Це був перший великий урок: логістичні ланцюги в умовах пустельної війни вкрай вразливі до локальних втрат контролю над ключовими точками.

У пошуках альтернативи погляд спонсорів СШР, перш за все ОАЕ, звернувся до Чаду. З літа 2023 року головним логістичним хабом став Амджарасс на сході країни, поблизу суданського кордону. Під прикриттям будівництва «польового шпиталю» для біженців тут була швидко розгорнута потужна військово-логістична база з ангарами, паливними сховищами та злітно-посадковою смугою. Десятки вантажних рейсів з ОАЕ, що виконувалися тими ж авіакомпаніями, які раніше постачали зброю Хафтару в Лівію, забезпечили сталий потік матеріалів. Таємна згода влади Чаду, мотивована, ймовірно, еміратським фінансуванням та прагненням стримувати вплив конфлікту, дозволила цій операції функціонувати.

Організація цього транснаціонального ланцюга висвітлює ключову роль недержавних брокерів-найманців. Дві фігури стали його архітекторами: чадець Салех «Анаказі» Абделькарім Хабре, племінник колишнього диктатора Хісена Хабре, що мав глибокі зв'язки в тебуських мережах південної Лівії та співпрацював з 128-ю бригадою; та суданець Мохамед Бахіт Аджит (Ажаб ад-Дор), командир Суданської ради революційного пробудження, який перейшов на бік СШР. Саме вони, використовуючи свої транс-етнічні зв'язки, знання місцевості та відносини з лівійськими

силовиками, забезпечили функціонування цього складного маршруту, що проходив через пустелі двох країн.

Однак найважливішим явищем, яке детально документує дослідження, стало не створення цих вхідних потоків, а їхня трансформація в джерело вторинної дестабілізації. Колатеральні ланцюги проявили себе в повну силу: маршрути, створені для постачання однієї сторони в конфлікті, почали генерувати власні, незалежні потоки. Диверсія (відведення) зброї з основних ланцюгів постачання на регіональні ринки стала масовим явищем. Частина вантажів, що прямували через Чад, ніколи не досягала Судану. За допомогою таких фігур, як Хабре, вони перенаправлялися в лівійські торгові хаби — Катрун, Мурзук, Зіллу. Звідти ця зброя, часто вже позбавлена будь-якого зв'язку з початковим призначенням, потрапляла в локальну економіку або реекспортувалася далі на захід, у напрямку Нігеру та Малі.

Це призвело до глибокої трансформації ринків зброї в південній Лівії та Чаді. Дані, зібрані в першій половині 2025 року, свідчать не про дефіцит, а про стабільну надлишкову пропозицію, сформовану суданськими надходженнями. Ціни реагували не на доступність самих одиниць зброї, а на логістичні ризики та попит. Наприклад, вартість боєприпасів для АК-47 у Куфрі зросла більш ніж удвічі між 2023 і 2025 роками, що відображає постійний високий попит з боку суданського конфлікту та труднощі його задоволення. Важке озброєння, таке як кулемети ДШК, значно дорожчало при русі на захід, до сахельських ринків, що демонструє накладені транспортні витрати та прибутковість реекспорту. Ринки також стали технологічно складнішими: інтеграція терміналів супутникового інтернету Starlink в логістику конвоїв дозволила організаторам та охоронцям координуватися в реальному часі на великих пустельних просторах, що різко підвищило ефективність і безпеку перевезень.

Критичним аспектом усього цього процесу є центральна роль найманців, яка далеко виходить за рамки простої участі в боях. Відповідно до аналітичної рамки Робочої групи ООН з питань використання найманців, яку використовує дослідження, найманці в контексті колатеральних ланцюгів виступають як:

- Інтегратори логістики: вони не просто супроводжують конвої, а організовують їх, домовляються про транзит через контрольовані пункти, забезпечують зв'язок між різними ланками ланцюга.
- Брокери та вектори перепродажу: їхні мережі довірених осіб та знання ринків роблять їх ідеальними посередниками для відведення та перепродажу зброї з основних потоків постачання.
- Транснаціональна робоча сила: найманці часто переміщуються зі своєю зброєю та спорядженням, безпосередньо вводячи нові системи озброєння в регіональні ринки.
- Стабілізатори неформальної економіки: коли контракти на війні закінчуються, найманці легко переорієнтовуються на суміжні види діяльності — охорону золотодобувних районів, супровід контрабандних партій наркотиків, організований бандитизм, — підтримуючи життєздатність тіньової інфраструктури.

Найбільша стратегічна загроза, на яку вказує дослідження, полягає в надзвичайній стійкості створених колатеральних ланцюгів. Вони не є артефактом війни; вони є новою інфраструктурою, вбудованою в політичну економіку регіону. Навіть якщо бойові дії в Судані затихнуть, ці мережі — зв'язки брокерів, знання маршрутів, сховища, механізми оплати — не зникнуть. Вони адаптуються.

У світлі цього аналізу традиційні підходи, такі як спроби герметично закрити кордони, виявляються не лише неефективними, але й шкідливими, оскільки вони руйнують легальну економіку прикордонних громад, змушуючи їх ще більше покладатися на тіньові мережі. Рекомендації дослідження спрямовані на більш витончену роботу з самою інфраструктурою колатеральних ланцюгів: цілеспрямоване підвищення операційних витрат трафіку через

регулювання сховищ палива та ризик-орієнтовані перевірки; «осушення» локальних ринків через програми викупу та знищення зброї; застосування санкцій проти фінансових та логістичних посередників, а не лише бойових командирів; обов'язкова інтеграція питань контролю над зброєю та демобілізації найманців в будь-яку майбутню мирну угоду по Судану.

Ключовим також є визнання того, що найманці, що переміщуються між країнами, становлять окремий, специфічний контингент, який має бути врахований у будь-яких процесах роззброєння, демобілізації та реінтеграції (DDR).

Війна в Судані, таким чином, виступила в ролі потужного каталізатора, який виклав на поверхню та інтенсифікував глибинні процеси трансформації безпекової архітектури всього Сахелю. Вона продемонструвала, як формальні та неформальні мережі, державні та недержавні суб'єкти, ринки зброї та ринки праці зливаються в єдині, життєздатні системи — колатеральні ланцюги. Ці ланцюги створюють нову геополітичну реальність, в якій крихкі кордони між конфліктом, злочинністю та господарською діяльністю остаточно розмиваються.

Майбутнє стабільності в регіоні залежатиме не від того, чи вдасться зупинити ці потоки, а від того, чи зможуть міжнародна спільнота та регіональна влада розробити інструменти для керування ними, сповільнення та перенаправлення, запобігаючи повній криміналізації та фрагментації простору, що простягається від Червоного моря до Атлантики.

Висновки:

- **Формування стійких "колатеральних ланцюгів".** Війна в Судані не лише спричинила потоки зброї та найманців, але й створила взаємопов'язані системи, де циркуляція зброї фінансує мобілізацію найманців, а ті, своєю чергою, організовують логістику та продаж цієї ж зброї.
- **Трансформація найманця з бійця в системного учасника системи.** Найманці більше не є маргінальними "піхотинцями". Вони стали ключовими логістичними брокерами, організаторами конвоїв, посередниками у диверсії зброї та транснаціональною робочою силою, що легко переміщується між театрами конфлікту та кримінальною діяльністю.
- **Гібридна кримінальна влада як довгостроковий наслідок.** Інфраструктура трафіку та угруповання, що її контролюють, не зникнуть з закінченням війни. Найімовірніший сценарій — їхнє перетворення на основу гібридної влади в прикордонних районах, де командири та брокери стають де-факто регуляторами економіки, інтегруючи доходи від торгівлі зброєю, наркотиками та людьми в локальне управління, підриваючи державні інститути.

Синергія кризи: як кліматичні зміни та організована злочинність формують екзистенційну загрозу для народів Тихоокеанського регіону¹²

Тихоокеанські острови, розкидані на просторах найбільшого океану планети, з давніх-давен символізують уявлення про вразливу красу та ізольовані, але стійкі спільноти. Сьогодні цей образ переосмислюється під тиском двох, на перший погляд, різних, але глибоко переплєтених глобальних викликів: кліматичної кризи та транснаціональної організованої злочинності. Аналітичний документ Глобальної ініціативи боротьби з транснаціональною організованою злочинністю (GI-TOC) розкриває цей складний та небезпечний зв'язок, демонструючи, що в контексті регіону, який найбільше постраждав від змін клімату, ці дві сили не просто співіснують,

¹² <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2025/12/Virginia-Comolli-Criminal-currents-Climate-change-and-organized-crime-threats-in-the-Pacific-Islands-GI-TOC-December-2025.pdf>

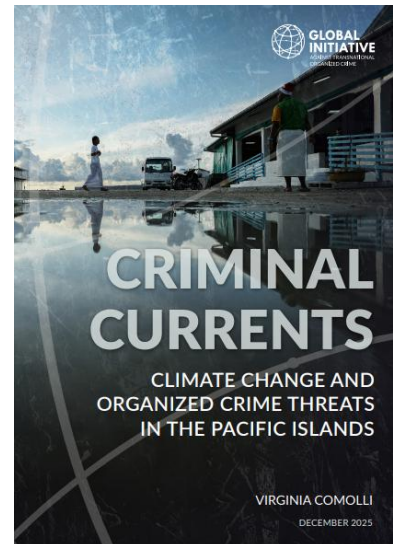
а взаємно посилюють одна одну, формуючи спіраль деградації, що загрожує самій основі суверенітету, стабільності та виживання островних держав.

Кліматична криза для Тихоокеанських островів — це не абстрактна прогностична модель, а щоденна жорстока реальність. Підвищення рівня моря, що прискорюється, вже зараз поглинає берегові лінії, засолює джерела прісної води та робить цілі атоли, такі як частини Тувалу та Кірибаті, практично непридатними для життя. Все частіші та інтенсивніші тропічні циклони залишають після себе не лише фізичні руїни, але й глибокі соціальні та економічні шрами, знищуючи інфраструктуру, яка будувалася десятиріччями, і підриваючи системи продовольчої безпеки. Потепління та окислення океанів ведуть до масового вибілювання коралових рифів — не лише джерел біорізноманіття, але й життєво важливих природних бар'єрів від штормів та основних рибальських угідь. Ці зміни безпосередньо впливають на основи життєдіяльності: рибальство та сільське господарство, що зазнають удару, позбавляють тисячі родин засобів до існування та доходу, збільшуючи бідність та соціальну напруженість. У такому контексті кліматична криза перестає бути суто екологічною проблемою; вона перетворюється на потужний множник загроз, що посилює всі наявні в суспільстві вразливості — економічні, соціальні, політичні.

Саме в цю тріщину соціальної та економічної стабільності проникає організована злочинність, знаходячи нові можливості для експансії та отримання прибутку. Документ GI-TOC чітко ілюструє, що злочинність у регіоні не є маргінальним явищем; вона набуває масштабів, диверсифікується та стає все більш витонченою. Найбільш помітним є прямий зв'язок через екологічні злочини. Незаконний, нерегульований вилов риби (IUU) є, мабуть, наймасштабнішою злочинною індустрією. Він не лише краде мільйони доларів від ледь функціонуючих економік, які критично залежать від ліцензійних зборів за риболовлю, але й безпосередньо підриває продовольчу безпеку, вичерпуючи запаси тунця — основного джерела білка для місцевого населення. Ця діяльність тісно переплетена з іншими тяжкими злочинами: іноземні риболовні судна, часто з китайськими або південно-азійськими екіпажами, стають осередками торгівлі людьми та примусової праці, де рибалки, обманом залучені на борт, опиняються в умовах, близьких до рабства. Кліматичні зміни посилюють цю проблему: зміщення риби у пошуках холоднішої води створює нові зони конфлікту та ускладнює моніторинг, тим самим розширюючи оперативний простір для злочинних флотилій.

Аналогічно, незаконні вирубки лісів у Меланезії, зосереджені в Папуа-Новій Гвінеї та на Соломонових Островах, демонструють іншу грань цього зв'язку. Ліси є життєво важливими «легенями планети», що поглинають вуглекислий газ. Їх незаконне знищення, часто підконтрольне іноземним компаніям з Малайзії, Індонезії та Китаю, не лише безпосередньо сприяє змінам клімату через викиди вуглецю, але й руйнує екосистеми, від яких залежать корінні громади. Ця діяльність супроводжується корупцією на високих рівнях, фальсифікацією документів та соціальними наслідками, включаючи експлуатацію місцевих робітників. Кліматична криза, своєю чергою, підсилює тиск на ліси через посухи та пожежі, послаблюючи екосистеми, а також відволікаючи урядові ресурси на ліквідацію наслідків стихійних лих, що створює вакуум у правоохоронній діяльності, яким користуються незаконні лісоруби.

Однак взаємозв'язок цих загроз не обмежується прямими екологічними злочинами. Існують більш тонкі, але не менш небезпечні непрямі шляхи впливу. Одним з найбільш тривожних є зв'язок між кліматично зумовленим переміщенням та торгівлею людьми. Коли люди втрачають свої домівки та засоби до існування через підтоплення або шторми, вони стають надзвичайно вразливими. Відчай та бажання знайти безпеку можуть змусити їх звертатися до неофіційних

каналів або потрапляти в руки контрабандистів та торговців людьми, які обіцяють шлях до безпеки, а натомість приводять до примусової праці чи сексуальної експлуатації. Документ наводить приклад з Нової Зеландії, де під виглядом легального усиновлення дітей з Кірибаті можуть критися схеми фінансових зловживань та домашнього рабства. Кліматична криза також збільшує ризик гендерно-обумовленого насильства під час та після стихійних лих, що є особливо актуальним для регіону з уже одним із найвищих у світі рівнів такого насильства.

Корупція виступає основним елементом цього небезпечного зв'язку «клімат-злочинність». Вона пронизує кожен його аспект: від хабарів прикордонникам та офіцерам берегової охорони, які «не бачать» незаконні судна, до розкрадання мільйонів доларів фінансування, призначеного для спорудження захисних дамб або переходу на відновлювальну енергетику. Корупція також забезпечує безкарність для тих, хто погрожує або вбиває захисників навколишнього середовища, які намагаються протистояти незаконним вирубкам або видобутку. Таким чином, корупція не просто супроводжує злочинність; вона системно підриває саму здатність держави та міжнародної спільноти ефективно реагувати на кліматичну кризу, перенаправляючи ресурси та розмиваючи регуляторні рамки.

Поглядаючи в майбутнє, документ ідентифікує нові ризики, що формуються на перетині технологічного прогресу, відчаю та кримінальної винахідливості. Перспективи глибоководного видобутку корисних копалин для акумуляторів електромобілів та «зелених» технологій можуть відкрити абсолютно новий фронт для організованої злочинності в умовах правової невизначеності міжнародних вод та слабого національного регулювання.

Ініціативи з адаптації, народжені від творчості та відчаю, такі як план Науру з продажу «золотих паспортів» для фінансування переселення громадян, можуть бути легко перекручені для

Висновки:

- **Кліматична криза є «множником загроз», який не лише створює екзистенційні виклики для островних держав, але й системно посилює їхню вразливість до організованої злочинності, розпалюючи цикл взаємного посилення екологічної деградації та кримінальної експансії.**
- **Організована злочинність, особливо екологічна, безпосередньо підриває кліматичну стійкість та адаптацію, вичерпуючи ресурси, руйнуючи екосистеми-поглиначи вуглецю (океани, ліси) та перешкоджаючи законним урядовим зусиллям.**
- **Корупція дозволяє процвітати екологічним злочинам, сприяє розкраданню кліматичного фінансування, забезпечує безкарність за насильство щодо захисників навколишнього середовища та в цілому підриває державні інститути.**
- **Майбутні ризики є динамічними та технологічно складними, починаючи від кримінального використання нових механізмів і закінчуючи можливим незаконним глибоководним видобутком та екологічною шкодою від локального виробництва наркотиків, що вимагає проактивної та інтегрованої політики.**

відмивання грошей, ухилення від правосуддя та надання «чистого» громадянства злочинцям або терористам, як це вже траплялося в минулому. Цифровий проект Тувалу зі створення «віртуальної держави-архіву», покликаний зберегти суверенітет після фізичного затоплення, без належних заходів кіберзахисту може стати легкою мішенню для дестабілізуючих кібератак. Майбутнє масове переміщення населення може трансформувати спорадичну контрабанду людей в організовану та високоприбуткову індустрію. Навіть зростання внутрішнього виробництва синтетичних наркотиків, яке фіксується, наприклад, у Фіджі, несе в собі загрозу нового виду екологічного шкоди через скидання токсичних відходів хімічного синтезу.

Без комплексного, скоординованого підходу, який одночасно бореться з корупцією, зміцнює інститути та «захищає від злочинності» кліматичні програми, зусилля з побудови

стійкості будуть марними. Тихоокеанські народи, які проявили видатну стійкість та стали глобальними лідерами в адвокації кліматичної справедливості, не можуть один на один протистояти цьому гібридному монстру, створеному поєднанням екологічної катастрофи та транснаціональної злочинної винахідливості. Відповідь повинна бути колективною та інтегрованою. Міжнародне співробітництво має перейти від заяв до реальних дій у сфері прозорого фінансування, технологічної підтримки систем моніторингу океану та лісів, а також посилення правоохоронних можливостей. Підтримка місцевих ініціатив, які поєднують традиційні знання з сучасними методами, є ключовою. Кліматична політика та політика боротьби з організованою злочинністю більше не можуть розроблятися в ізоляції; вони повинні бути взаємно інтегрованими, розуміючи, що посилення одного напрямку прямо сприяє успіху в іншому.

Урешті-решт, ситуація на Тихоокеанських островах слугує могутнім застереженням для всього світу. Вона показує, як екологічна криза, що розвивається, може не лише погіршити гуманітарні умови, але й активізувати та посилити темніші, злочинні сили, що живляться безладом і відчаєм. Тому подолання цього небезпечного зв'язку є не лише моральним обов'язком перед народами островів, але й критично важливим інвестиційним внеском у глобальну безпеку та стабільність в епоху невизначеності, що насувається.

Інші новини

Технологічна суверенізація злочинності: справа HeroPay та еволюція відмивання грошей у Тайвані ¹³

На початку 2026 року правоохоронні органи Тайваню розкрили одну з наймасштабніших схем відмивання коштів в історії регіону, яка демонструє новий етап в еволюції фінансових злочинів — перехід від використання існуючої банківської інфраструктури до створення власних, автономних платіжних екосистем. Справа платіжних платформ **HeroPay** та **MatchPay** є хрестоматійним прикладом того, як організована злочинність інтегрує передові фінтех-рішення для обслуговування нелегальних ринків.

П'ятого січня 2026 року прокуратура висунула обвинувачення 35 особам, причетним до функціонування синдикату, який за період з липня 2021 року по вересень 2025 року легалізував понад 30,6 мільярда нових тайванських доларів (близько 975 мільйонів доларів США). Організатором схеми виступив 41-річний підприємець на прізвище Ло (Lo), власник популярного ресторану гонконгської кухні *Ming Shiang Yuan Cafe*.

Ця справа виділяється не лише обсягами коштів, але й рівнем технічної підготовки. На відміну від класичних схем з використанням підставних компаній та готівки, група Ло пішла шляхом створення власної технологічної інфраструктури. У серпні 2020 року Ло придбав вихідний код платіжної платформи, що дозволило йому створити кастомізовані платіжні шлюзи, які повністю контролювалися злочинною групою.

Схема функціонувала за моделлю, яку в сфері фінансового моніторингу класифікують як зловживання сервісами агрегації платежів.

¹³ <https://focustaiwan.tw/society/202601050013>

1. **Платформи-прокладки:** Сервіси **HeroPay** та **MatchPay** виступали посередниками між нелегальними гральними сайтами та гравцями. Вони імітували легальних платіжних провайдерів, інтегруючись з банківськими системами.
2. **Географічний арбітраж:** Група обслуговувала гемблінг-операторів, орієнтованих на ринки Китаю, Індії та Японії. Це дозволяло використовувати розбіжності у регулюванні та складність транскордонного обміну фінансовою інформацією для маскування кінцевих бенефіціарів транзакцій.
3. **Замкнутий цикл:** У червні 2022 року група запустила власний гральний сайт **Rich 11**, що пропонував ставки на спорт та казино. Для цього сайту HeroPay став ексклюзивним платіжним інструментом, замикаючи цикл "прийом ставок — обробка платежу — відмивання коштів" всередині однієї злочинної організації.

Особливістю справи є тісне переплетення кримінального фінтеху з легальним ресторанним бізнесом. Ло використовував приміщення свого кафе *Ming Shiang Yuan* як фізичний офіс для технічної підтримки та фінансового адміністрування нелегальних платформ. Це класичний приклад методу "co-mingling" (змішування), коли операційні витрати та, частково, доходи злочинного бізнесу маскуються під діяльність легального підприємства з високим обігом готівки.

Легалізовані кошти використовувалися для особистого збагачення, реінвестування в технічну інфраструктуру (сервери, розробка) та розширення легального бізнесу, зокрема відкриття нового ресторану *Dongyin Quick Knifeman*.

Прокуратура інкримінувала учасникам порушення Закону про контроль за відмиванням коштів та Закону про запобігання організованій злочинності. Для організатора прокурори вимагають 9,5 років ув'язнення, для фінансового директора (жінки на прізвище Хуанг) — понад 6 років, а також повну конфіскацію незаконних активів.

Ця справа підсвічує критичну вразливість у системі глобального нагляду за електронними платежами. Злочинці більше не намагаються обдурити банки, подаючи фальшиві документи; вони самі стають квазі-банками, створюючи технологічні прошарки, які роблять транзакції непрозорими для традиційного моніторингу. Для Тайваню, який активно бореться за статус азійського фінтех-хабу, цей випадок є сигналом про необхідність жорсткішого регулювання постачальників технічних платіжних послуг та посилення вимог до ліцензування програмного забезпечення для обробки платежів.

Швейцарський механізм FIAA: Адміністративне заморожування як альтернатива санкціям (Справа Венесуели) ¹⁴

Події початку січня 2026 року, пов'язані з арештом Ніколаса Мадуро, стали каталізатором для активації одного з найпотужніших інструментів у арсеналі швейцарської фінансової дипломатії — Закону про іноземні незаконні активи (Foreign Illicit Assets Act — FIAA). П'ятого січня Федеральна рада Швейцарії прийняла *Наказ про блокування активів у зв'язку з ситуацією у Венесуелі* (AS 2026 1), миттєво замороживши активи экс-президента та його оточення.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

¹⁴ <https://www.fedlex.admin.ch/eli/oc/2026/1/de>

Важливо розрізняти цей крок і традиційні санкції. Санкції (на основі Embargo Act) зазвичай є політичним інструментом, що вводиться у координації з міжнародними партнерами (ООН, ЄС, США) для тиску на діючий режим. Натомість, заходи за FIAA мають суто адміністративно-правову природу і застосовуються у специфічних умовах "провалу держави" або різкої зміни влади.

Застосування FIAA у даному випадку базується на виконанні трьох умов (ст. 3 Закону):

1. **Втрата влади:** Особи, чиї активи блокуються, втратили реальний контроль над державним апаратом.
2. **Корупційний контекст:** Рівень корупції в країні походження є загальноновизнано високим, що створює презумпцію незаконності походження статків політичної верхівки.
3. **Ризик виведення:** Існує загроза, що активи будуть виведені з юрисдикції Швейцарії до того, як нова влада зможе сформулювати легітимні судові запити про правову допомогу.

Наказ стосується 37 фізичних осіб, включаючи Ніколаса Мадуро. Блокування є запобіжним заходом, розрахованим на 4 роки (до січня 2030 року). Його головна мета — не конфіскація на користь Швейцарії, а збереження "статус-кво" для подальшої реституції (повернення) коштів народу Венесуели. Це відрізняє швейцарський підхід від практики, наприклад, США, де активи часто конфіскуються в дохід американського бюджету або використовуються для компенсації жертвам тероризму.

Швейцарський регулятор FINMA та підрозділ фінансової розвідки MROS отримали повноваження на моніторинг виконання цього наказу. Банки зобов'язані негайно звітувати про виявлені активи, а будь-які спроби транзакцій блокуються. Порушення режиму тягне за собою кримінальну відповідальність.

Цей крок демонструє, що Швейцарія намагається зберегти баланс між своєю традиційною нейтральністю та вимогами глобальної боротьби з корупцією. Активуючи FIAA, Берн посилав сигнал, що швейцарські банки більше не можуть бути "тихою гаванню" для диктаторів у момент їхнього падіння. Механізм FIAA дозволяє діяти на випередження, не чекаючи роками судових рішень з країни, яка перебуває у стані хаосу. Це створює значні ризики для PEPs з нестабільних юрисдикцій, оскільки сам факт політичної турбулентності стає тригером для блокування їхніх активів у Швейцарії, незалежно від наявності кримінальних справ на батьківщині.

Для загального розвитку

Тіньова платіжна інфраструктура України: Анатомія екосистеми "дропів" ¹⁵

У 2025 році проблема використання "дропів" (money mules) в Україні трансформувалася з локального виду шахрайства у системну загрозу національній фінансовій безпеці. Стаття "Рахунок для прикриття" на порталі Censor.net надає ґрунтовний зріз цієї проблеми, висвітлюючи масштаби, механіки та соціальні наслідки функціонування ринку оренди банківських рахунків.

Експоненційне зростання та економіка явища

¹⁵ <https://censor.net/ua/resonance/3592811/vidmyvannya-grosheyi-za-dopomogoyu-dropiv>

Статистичні дані Кіберполіції свідчать про вибухове зростання цього сегменту тіньової економіки. Якщо у 2020 році було виявлено 2,194 особи, залучені до діяльності в якості "дропів", то лише за перші 9 місяців 2025 року ця цифра сягнула 26,700. Такий стрибок (більш ніж у 10 разів) корелює зі зростанням обсягів нелегального грального бізнесу, наркоторгівлі через телеграм-боти та шахрайських кол-центрів, для яких "дропа" є необхідною інфраструктурою для введення та виведення коштів (on-ramp/off-ramp).

Економіка "дроп-бізнесу" реагує на регуляторні зміни. Посилення вимог НБУ та запровадження лімітів на P2P-перекази (150 000 грн на місяць) призвело до дефіциту "чистих" рахунків, що спровокувало інфляцію на чорному ринку. Вартість повного доступу до рахунку (картка + онлайн-банкінг) зросла з 500-1000 грн до 50-100 доларів США. Це перетворило продаж власної фінансової ідентичності на прибутковий, хоча і ризикований, бізнес для соціально незахищених верств населення.

Рік	Кількість виявлених "дропів"	Середня вартість "оренди" картки	Основний драйвер зростання
2020	2,194	~500 UAH	Кібершахрайство (OLX, фішинг)
2025 (9 міс.)	26,700	\$50 - \$100	Гемблінг, наркотрафік, ліміти НБУ

Соціальна інженерія та вербування

Матеріал розкриває цинічні методи рекрутингу, які використовують організатори схем. Основний канал комунікації — Telegram, де розміщуються оголошення про "легкий заробіток", "арбітраж криптовалют" або "оренду акаунтів".

Цільові групи чітко визначені вразливістю:

- Молодь та студенти:** Часто не усвідомлюють кримінальної природи діяльності, розглядаючи це як легкі кишенькові гроші.
- Внутрішньо переміщені особи (ВПО) та безробітні:** Фінансова скрута штовхає їх на ризиковані кроки.
- Літні люди:** Часто використовуються "втемну" своїми онуками або знайомими, які просять "прогнати гроші" через їхні пенсійні картки.

Діє принцип "мережевого маркетингу" (або павутини), коли діючі "дропа" отримують бонуси за залучення друзів, що забезпечує вірусне поширення схеми.

Технологічна адаптація та протидія

У відповідь на дії регулятора, злочинні схеми еволюціонують:

- Мімікрія під волонтерство:** Транзакції маскуються під збори на потреби армії (донати), що є чутливою темою. Платежі розбиваються на невеликі, нерівні суми, характерні для благодійних внесків, з різною геолокацією та часом проведення. Банкам доводиться використовувати складні алгоритми та звіряти дані з офіційним Реєстром волонтерів ДПС, щоб відрізнити реальну допомогу від відмивання.

- **Перехід на ФОП:** Оскільки ліміти для фізичних осіб стали жорсткішими, схеми мігрують на рахунки фізичних осіб-підприємців, де обіги можуть бути значно вищими, а перевірки — складнішими.
- **Автоматизація:** Організатори схем використовують програмні комплекси для автоматизованого управління сотнями рахунків, перетворюючи мережу розрізнених карток на єдину віртуальну платіжну систему.

Законодавча відповідь: Реєстр та криміналізація

Держава готує системну відповідь на цю загрозу. Ключовою подією є розробка Законопроекту №14161 про створення "Реєстру осіб, платіжні операції яких потребують посиленого контролю" (неформально — "Реєстр дропів"). Включення особи до такого реєстру матиме наслідком фактичну фінансову ізоляцію: неможливість відкриття рахунків, блокування існуючих інструментів та відмову у кредитуванні.

Крім того, Національна поліція лобіює зміни до статті 200 Кримінального кодексу, пропонуючи криміналізувати сам факт передачі доступу до банківського рахунку третім особам, якщо ці рахунки були використані для злочину. Це впроваджує концепцію відповідальності за "недбале сприяння" злочину, аналогічно до передачі власної зброї іншій особі.

Висновок для СПФМ: Банкам необхідно переходити від простих лімітів до поглибленої поведінкової аналітики, звертаючи увагу на нетипову активність (наприклад, коли 80% операцій по картці — це транзитні перекази P2P), невідповідність обсягів заявленим доходам та використання карток у регіонах, відмінних від місця проживання клієнта.

Ваша думка важлива!

1. Досвід М'янми вказує на зв'язок між тривалими збройними конфліктами, слабкістю державних інституцій та розростанням тіньових економік (зокрема наркобізнесу). Чи існують аналогічні ризики для України в умовах повномасштабної війни, особливо в прифронтових та окупованих регіонах?
2. Масштабні бойові дії створюють надлишки озброєння та мережі його неконтрольованого обігу, які продовжують жити власним життям після закінчення війни. Які превентивні механізми має розробити Україна вже зараз, щоб запобігти формуванню подібних "колатеральних ланцюгів" зброї на своїй території та в регіоні в цілому в повоєнний період?
3. У контексті України, яка отримує величезні обсяги міжнародної фінансової та гуманітарної допомоги, в тому числі для відбудови (включаючи «зелену» відбудову), які конкретні механізми прозорості, моніторингу та аудиту є найбільш критично необхідними, щоб запобігти можливому розкраданню коштів або їхньому перенаправленню кримінальним групам?
4. Як Україні, в умовах євроінтеграційних прагнень, уникнути «синдрому гармонізації на папері»? Чи достатньо прийняти необхідні закони (наприклад, в рамках «зеленого курсу» ЄС), чи потрібні радикальні зміни в інституційній культурі, фінансуванні еко-інспекцій та створенні спеціалізованих підрозділів у поліції і прокуратурі для боротьби з екологічними злочинами?
5. Чи здатна Україна в умовах війни побудувати ефективну модель нагляду за віртуальними активами та провайдерами VASP без стримування фінансових інновацій, і яку роль у цьому процесі мають відігравати міжнародні партнери?
6. Чи повинна постквантова криптографія розглядатися як елемент фінансової та національної безпеки України, а не лише як технічне питання кіберзахисту, і як це має бути інституційно закріплено в політиках НБУ та державних стратегіях?

Контакуйте щодо цього документу з Міністерством фінансів України:

- Email: aml_bulletin@minfin.gov.ua
- Поштова адреса: Міністерство фінансів України, Україна, 04071, м. Київ, вул. Межигірська, 11
- Ідентифікація контакту: стосовно Методологічного Бюлетеня № МінФін-AML-2026-02

Бюлетень є розробкою методологічної команди Міністерства фінансів України відповідно до частини 8 статті 18 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Щоб отримати доступ до інших Методологічних Бюлетенів – перейдіть за посиланням [\[офіційний веб-сайт Міністерства фінансів\]](#).